

XI. zvezek. * * *

* * * * IV. letnik.

Urejuje:

Ivanka Anžič.

SLOVENKA

* * * * Glasilo

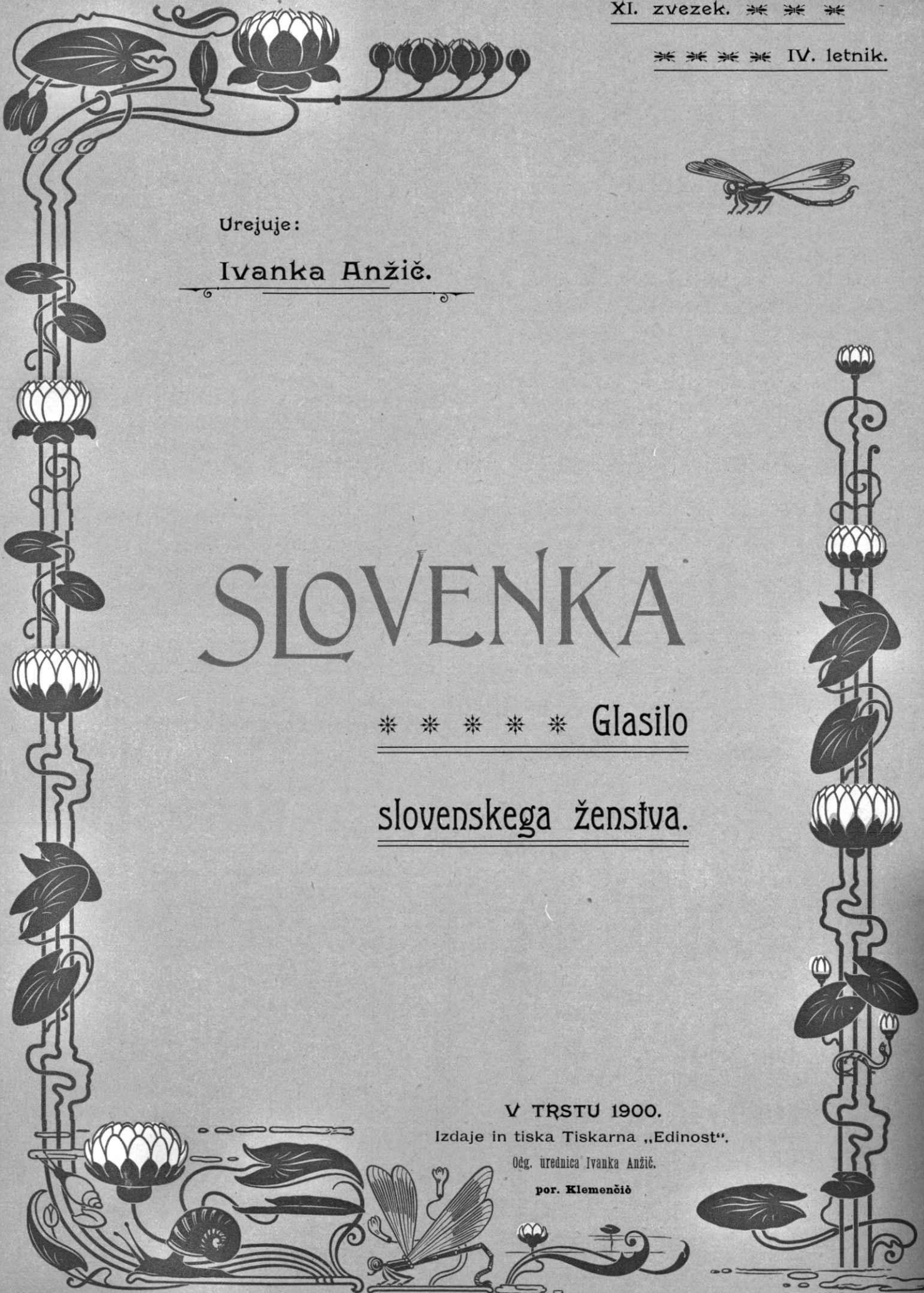
slovenskega ženstva.

V TRSTU 1900.

Izdaje in tiska Tiskarna „Edinost“.

Odg. urednica Ivanka Anžič.

por. Klemenčič

Vsebina XI. zvezka.

Zločestič: „ Pesem o galebu “	stran 244
Danica: „ V pojasnilo “	„ 244
Kristina: „ Nageljni “, pesem	„ 246
Zofka Kveder: „ Ženske duše “	„ 246
Kristina: „ Najraje... “, pesem	„ 246
Sanjar: „ Na pomolu sv. Karla “	„ 247
Sanjar: „ Misija žene “	„ 249
Zofka Kveder: „ Študentke “, (zvršetek)	„ 252
Kristina: „ Na grobeh “ pesmi	„ 254
Bož. Tvorec: „ Feminizem v Rusiji “	„ 255
Bonifacij: „ Boj proti prostituciji “	„ 256
Bonifacij: „ Žensko društvo v Belgradu “	„ 259
„ Listek “, Književnost in umetnost	„ 260
„ Razno	„ 261
Slika: Koppers T. : „Charitas“	

Oglasi.

Oglasi se računajo po vrstah v petitu in sicer za enkratno objavo po 16 stot., za 6 kratno 12 stot. in za 12 kratno po 8 stot. za vsako vrsto, ali dotični prostor. Naročila na oglase sprejema uprava „Slovenke“ v Trstu (Via Molino piccolo št. 3).

„Slovenka“

Glasilo slovenskega ženstva.

Izhaja v tiskarni „Edinost“ v Trstu
15. dne vsakega meseca.

Naročnina znaša 6 kron za vse leto, za pol in četrt leta razmerno. — Rokopisi naj se pošljajo ured. Ivanki Klemenčič Trst, ulica Carintia št. 12. naročnina pa upravništvu, ulica Molin piccolo št. 3. II. nad.

„Edinost“

Glasilo političnega društva „Edinost“
za Primorsko.

Izhaja enkrat na dan, razun nedelj in praznikov ob 6. uri zvečer.

Naročnina znaša: Za celo leto 24 kron, za pol leta 12 kron; za četrt leta 6 kron; za en mesec 2 kroni.

Naročnino je plačevati naprej. Na naročbe brez priložene naročnine se uprava ne ozira.

Po tobakarnah v Trstu se prodajajo posamezne številke po 6 stotink (3 nvč.); izven Trsta pa po 8 stotink (4 nvč.)

SLOVENKA

Glasiło slovenskega ženstva.

Št. II.

V Trstu, dne 15. novembra 1900.

Letnik IV.

Pesem o galebu.

Duša Tvoja : čisto morjé.
Nad morjem vetrovi besné...
Galeb mal je moja duša.
Galeba tepe vihar;
morje doseči skuša...
Nikdar, oh, nikdar!

Na jasni gladini bi rad počival,
na mehkih valčkih zibaje se snival,
vesel veslar...
Nikdar, nikdar!

Bila nekoč je črna noč.
Burje neodoljiva moč
je ptico v močvirje zagnala...

Kje bi si krila oprala
zemeljskega prahu?

V oceana sveži čistoti
daj ji oprati peroti
do zadnjega sledu!

Med morjem globokim
in solncem visokim
bodi nje pot odslej!...
Ali naj upa? Povej!

* * *

Duša Tvoja : čisto morjé.
Nad morjem vetrovi besné...
In mnogo galebov nad njim leta,
in mnogim galebom mir obeta,
zaklade dragocene vse
Tvoje — veliko srce...

Oj dušica ti,
kako to skeli!

Zločestič.

V pojasnilo.

Piše Danica.

Kmaló doteče 4. leto, odkar je začela izhajati »Slovenka«. Štiri leta se že trudi neprestano, širiti luč med slovenskim občinstvom — glede stališča žene. Štiri leta že kliče slovensko ženstvo k vstajenju, k probujenju, k delu. V jasnih barvah je že slikala nevredni položaj, ki ga zavzema žena; s korenitimi besedami je ožigosala mlačnost ali tudi nasprotstvo onih, v katerih korist je zastavila svoje moči.

A koliko je imela vspeha?

Žal, da moramo konstatirati, da je število onih, ki so se odzvale našemu klicu, prav pičlo. Ne samo, da se je ženstvo v obče prav malo zanimalo za stvar,

ono nas tudi ni razumelo, ali, kar je še hujše, ono nas je napačno umelo.

Napačno umelo nas je pa tudi moztvo, ali nas je hotelo napačno umeti.

In vendar mislim, da se nismo izrazili tako megleno. Ravno nasprotno. Dozdeva se mi, da je »Slovenka« prav odločno in prav jasno zastopala svoje stališče. A večina čitateljev — mesto da bi razmišljevali o prečitanem članku — se ravna rajši po Goethejevih besedah :

Im Auslegen seid frisch und munter!
Legt ihr's nicht aus, so legt was unter.

Tako je morala i »Slovenka« često čuti, da so prijazni kritiki, mesto da bi se držali besedila njenih člankov, podtikali njenim izvajanjem čisto druge vodilne misli, iskaje dlake v jajcu.

In to je morda glavni vzrok, da je ostala »Slovenka« s svojimi nazori primeroma tako osamljena.

Inkriminirani članki so seveda vseskozi oni, ki obdelujejo žensko vprašanje. Govoriti na Slovenskem o ženskem vprašanju, se pravi naravnost: dregniti v sršenovo gnezdo. Kar vreti in brenčati začne, in razjarjeni sršeni te obletavajo, te pikajo in mrcvarijo, ko da bi te hoteli res ugonobiti do kraja.

Seveda si predstavljajo nam nasprotujoči elementi žensko emancipacijo tako, kakor jo slikajo hudomušni humoristični listi ali kakor so jo izvajale nekatere eksaltirane prvoboriteljice: z negiranjem vsega obstoječega. Da pijonirke te vrste ženski stvari bolj škodujejo nego hasnijo, je gotovo. Sploh se pa je podalo celo gibanje po vsem svetu dandanes v bolj mirno strugo, in tudi pristašice najradikalnejih klubov niso to, za kar jih smešijo njih nasprotniki.

Pa je tudi umevno. Prve pijonirke, ko so spoznale svojo moč, svojo popolno vrednost, so se — sklicevaje se na to svojo moč — postavile možu nasproti. Pokazati so hotele, da ne potrebujejo moža. Njih stremljenje je bilo tedaj obrnjeno na to, da iztrebijo iz sebe kolikor možno vse ono, kar je bilo na njih ženskega; hotele so se otresti ne samo možke nadvlade, ampak i vsake zveze z možem. Da so se izcimile iz tega stremljenja precej smešne prikazni, tega nam morda ni treba povdarjati. A to je bilo detinstvo ženskega gibanja.

Vsaka ideja potrebuje gotovega časa, da se razvije ter dobi končno obliko. Spominjam tu le na svobodno idejo. Kake čudne stranske skoke je pač napravila za časa francozke revolucije. Vendar je pa ne bode zavrgel noben pametno misleči človek radi nekaterih izrastkov, ki jih je spravila na dan.

Da je pa bilo poleg nekkih pretirank vedno tudi resno mislečih, zmernih ženskih, ki so imele edino le namen, povzdigniti ženstvo iz njega nižine na občeločloveško stališče, tega mi menda ne treba več omeniti; to vé vsakdo, ki se peča le količkaj z ženskim vprašanjem.

Ne dá se tajiti, da je i danes še žensk, ki zlorablajo žensko emancipacijo v to svrhu, da si dovoljujejo buršikozno nastopanje in nežensko vedenje. Te ženske pa nikakor ne delujejo v smislu ženskega pokreta. To je pač že v njih naravi, da jim manjka tisto, kar imenuje Goethe »das ewig Weibliche«. Emancipacija, katero zlorablajo, dočim jim manjka morda najprimitivnejših svobodnih čuvstev, jim služi pač le kot plašč za njih nebrzdanost.

Povdarjam še enkrat: take ženske nimajo s pravo, resno žensko emancipacijo nič skupnega.

In kolikokrat je »Slovenka« že povdarjala, da

žensko gibanje ni naperjeno p r o t i možu. Ne s preziranjem, ne z izključenjem moža hočejo doseči ženske svoj cilj, ampak z m o ž e m, na njegovi strani, kot njegove prijateljice in tovarišice. Ne moža izpodriniti iz njegovih pozicij, je namen ženskega gibanja, ampak pridobiti si enakopravnost v teh pozicijah — po tem stremijo zavedne ženske.

In ne zato, da bi ostale samice, da bi si same zadoščale, stremijo ženske po lastni eksistenci, ampak zato, da se morejo dostojno, po svojem srcu in po svoji vesti vezati z možem, ki jim prija. Zato treba ženski lastne eksistence. Zakon ne bodi nikaka »Versorgungsanstalt«, v katero tira žensko strah pred gladom in skrb za eksistenco, kakor to slika tako mojstersko Ossip Schubin v povesti »Thorschluss-panik«. Ampak zakon bodi res to, v kar ga je določila narava sama: zveza, sklenjena iz zgolj ljubezni, v svrhu vzdržavanja človeštva.

Dokler je pa ženska primorana privoliti v zvezo z možem samo zato, da se ji odvzame skrb za vsakdanji kruh, dokler si išče mož družice v svrhu, da mu plačuje njegove menice, dotlej je svetost zakona le prazna iluzija, a potlačena narava se hudo maščuje radi nasilstva, ki se ji je storilo. Njena osveta pa se zove: nemorala.

»Zgodovina žene je ljubezen« — pravi Ellen Key, a naša sedanja družba je baš taka, da mora zatreti siloma v ženi vsak ljubezenski čut.

Koliko ženam je dandanes pač dano živeti popolno življenje ljubezni?

Osodepolni »da« pred oltarjem še ne pretvarja čustev, in k ljubezni ni moči siliti ničogar.

Koliko ženam se skrči pač spolna ljubezen v vestno vdanost, v ponižno požrtvovalnost!

Ali vam zadostuje ta suženjska vdanost — vi gospodarji sveta — kjer imate terjati celo srce?

Ali vam zadostuje, da vam dajo vaše žene tribut ljubezni kot plačilo za prosti logis in prosto hrano, mesto iz čiste, nekaljene ljubezni?

Če vam to z a d o s t u j e, pač tudi niste zaslužili boljših žen.

A ne čudite se potem in ne zaganjajte hrupa, ako vas bodo vaše žene varale za vašim hrbtom.

»Den einen für den Beutel, den anderen für's Herz«, pravi I. Holländer v svoji knjigi »Jesus und Judas«.

To je morála, ki jo mora vzgojiti naša društvena organizacija.

Skrajni čas je že, da se je žena zavedla svojega polovičarskega stanja. Ona neče več žrtvovati svoje najboljše — svoje srce — za svoj obstanek. Ona neče več prodati svojega telesa v rešenje krušnega vprašanja. Zato pa hoče imeti v roki sredstev, da se lahko preživi, zato zahteva enakopravnost z možem — ne nadvlade.

Dokler pa bodo primorane ženske udati se, da odvalijo skrb za svojo eksistenco od svojih na moževe rame, dotlej bode imela cronique scandaleuse vedno poročati o pikantnih stranskih skokih brumnih zakonskih ženic. Kajti narava pač terja svoje pravo. In ženska, ki je vstvarjena za ljubezen, se ne more zadostiti s čutom izpolnjene dolžnosti.

Napačna je tudi trditev, da svobodna žena postruje konkurenco v delu. Veljavno je to le za posamezne stroke, in še tu samo pogojno. Ženske morajo vendar živeti — tako ali tako. Ako so odvisne od moža, delati bode moral on za dva, ali, kar je isto, deliti mora svoj zaslužek še z ženo. Ako pa služi žena sama, ne bode krajšala možu zaslužka. Govoriti tedaj ne moremo o absolutni konkurenci. Kajti kar vzame ženska možu na eni strani, mu na drugi zopet povrne. In ker i dandanes vidimo, da si služijo v prav ogromnih masah — tovarniške delavke, služkinje, prodajalke itd. — za svojo eksistenco, se bo vršilo po popolni osvoboji le nekako pomikanje (*Verschiebung*) v posameznih strokah. Jedne bodo razbremenjene, med tem ko se druge obtežijo. Ženski pa bode možno izvoliti si stroko, ki ji ugaja, ter ne bode prisiljena, kakor danes, stopiti v službo, katero ji baš ponujajo, da-si morda nima niti veselja, niti zmožnosti za dotično stvar.

Sploh je pa ta strah pred žensko konkurenco jako egoističen pojav mož višjih slojev. Samo tega se bojijo, da bi utegnila postati katera ženska odvetnica ali okrajna zdravnica; nikakor pa se ne zgražajo nad neženskim počenjanjem onih žensk, ki n. pr. nosijo v škafu na glavi malto na zidarski oder, ali ki se pariyo v pralni kuhinji poleg kadeče se žehtnice ter žuli in guli v vroči milnici perilo, dokler ji ne odstopijo nohti in ji ne vdari kri iz prstov.

V obče so pa nasprotniki ženstva v tem precej jedini, da so vse one kategorije dela *n e ž e n s k e*, s katerimi se veže zdaten zaslužek, med tem ko so vsa tista opravila, ki vržejo jedva par grošev, *p r a v d o s t o j n a* in *p r i m e r n a* za žensko.

Zakaj pa gleda svet ravnodušno, ako je brat velik gospod, med tem ko je sestra revna delavka, ki s svojim revnim zaslužkom komaj teši svoj glad? Pa zakaj bi neki smatral obratno razmerje za nenaravno? V kolikih rodbinah se potroši zadnji novčič za vzgojo sina. Vsi žrtvujejo za njega: oče, mati, sestre, samo da dospe nadopolni sinko do cilja. Ako bi pa zahtevalo deklé tako predpravico za sé, in naj bi bila še tako nadarjena — ves svet bi smatral to zahtevo za pravi monstrum.

Skrajno paradokсно je dandanes že, ako kedo še taji opravičenost ženskih zahtev. In istinito tega več ne delajo pripadniki naprednejših narodov.

Meni pa neče iti v glavo, zakaj naj bi bili baš Slovenci za 50 let za drugimi narodi, ko imamo vendar tako krasen vzgled na bratskem narodu ruskem.

Naj izpregovorim še besedo o stališču, ki ga zavzema naše liberalno možtvo napram ženskemu vprašanju. Ko je javila »Slovenka« prve — skromne, skoro bojazljive svobodne glasove glede ženstva, nadejala sem se za trdno, da bodo stali na njeni strani napredni, liberalni slovenski možje. O konservativnih tega seveda nisem pričakovala.

Toda motila sem se. »Slovenka« je našla skoro vsepovsod najhujšega odpora in smešenja.

In vendar se opira liberalizem na razsodnost svojih pripadnikov.

Kako torej opravičuje svoje postopanje proti svobodomiselnim ženskam?

Ali morda sè svetopisemskim rekom: »On bodi tvoj gospodar!«

Roko na srce, gospoda moja, koliko jih je med vami, ki istinito verujejo v tisti prizor ob rajskih vratih?

In kak hasek pa imate, ako vzgajate svoje žene, svoje hčere v zastarelem, nepraktičnem duhu?

Edino ta, da delate svojim političnim nasprotnikom naravnost v roke.

In vendar kličete zdaj to svoje ženstvo v agitacijski boj. Ali res mislite, da se bodo zdaj — zdaj kar hipoma — zavedle ter se otresle starih predsodkov.

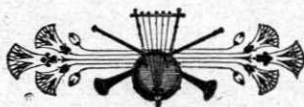
Počasi, počasi, gospoda moja. Ali ne sodi ženska v hišo, a ne na volišče? Zakaj pa nečete biti konsekventni? —

V štirih letih nevtrudnega delovanja spravile smo žensko vprašanje na Slovenskem komaj iz poveljev. Kje je še organizacija, kje je še praktična uporaba naših načel, kedaj nam bode še le možno, storiti dejanski kaj v obči blagor?

Počakajmo! Vsak pričetek je težak. Prvi korak stane veliko, grozno veliko truda. A ko si je pridobila nova ideja terrain-a, šlo bode i nadalje.

Zato ne zgubimo poguma. In ako nas nečejo slušati mogotci sedanje dobe, mladi svet stoji na naši strani, mlade, krepke, delavne in požrtvovalne moči. In ako jih ni veliko, nič ne dé, njih število bode raslo, ideja se razširi, si pridobi vpliva, prestvarjuoč, omlajuč našo družbo.

Torej le pogumno naprej!

Nageljni.

Na okencu nageljni moji žare,
saj barve so žive, barve lepe ;
ljudem se zamakne vanje oko,
jaz pa ponosna na cvetje sem to.

Kadar moj ljubec mimo gre,
pogled gorak on v okno upre :
oči njegove cvetove le zro,
ki meni na licih se razcvetó.

Kristina.

Ženske duše.

Napisala Zofka Kveder.

P r v a.

Šli so z maskarade. Onadva naprej, stric in teta za njima.

— Veš, da grem letos prvič peš in sam domov? — je rekel on, kakor v spominih.

— A kako si hodil druga leta? — ga je vprašala ona malce poredno.

— Kako?! Peljali smo se v droški, a poleg mene je šumela svileni oprava in dehtel opojen parfum. Te dražestne maske lahkomišljenega polusveta! —

— Tako, tako! Koliko grehov imaš, koliko takih srčkanih grehov! — je vzdihala ona naivno-odpustljivo. — A zdaj moraš imeti vedno samo mene rad, samo mene!

Zasmejala se je zvonko in mu ponudila svoja mehka, topla usta v poljub prav pred električno ulično svetilko.

Bila je njegova nevesta. Ah in tako srečna! — Samo še par dnij pred poroko. in on je bil tako zlatkan, zlatkan!

Njegovi srčkani grehi se niso dotaknili njene duše...

D r u g a.

Pisala je prijateljica prve dni svojega mladega zakona:

— Tako neizmerno sem srečna, draga! Ta nebeška, krasna, divna sreča, ta božanstvena, opojna ljubezen! Kako mi je drag, kako ga ljubim! Ah, zdaj, ko je moj, moj! Mož in žena, kako je to krasno! Ah, moja velika, sveta sreča!

In vendar! Veš, da trpim včasih prav tako, kakor sem drugače srečna?! Vedno visi nekaj nad menoj in zdaj pa zdaj me kruto, neusmiljeno rani: Spomini... jedna beseda, jeden pogled zadostuje, in vsa njegova prošlost stoji pred menoj. Mislim, da mi duša umira bolesti. Druge je ljubil, druge objemal, druge so mi ga ukrade, umazale, oskrunile, še predno sem ga poznala. Ali razumeš?! V največjem slavlju sreče in ljubezni stoji preteklost pred menoj in se mi roga. In on! Ljubim ga, ljubim ga! Kakor onesvečena relikvija mi je, in jokala bi se nad njim. Vsa njegova minolost leži na moji duši kakor težka mora, in jaz brskam s satanskim veseljem v teh ranah, da bole, bole...

Srečna sem, srečna, srečna!

Ali svojo srečo plačujem s spomini... In drago!

Najraje...

Kaj rad ti v sobici moji sediš
ob vincu se pogovarjaš,
še raje v naročju mojem sloniš,
kadiš cigaretko in — sanjaš.

A rujno vince in cigaretko —
to so postranske stvari,
kadar te tvoja koketka
poljublja na ustna, oči.

Kristina.

Na pomolu sv. Karla

Vse poletje sem bil le nekaj krat na pomolu sv. Karla. Kakor ljubim ta kraj po zimi, tako mi je zopern po leti.

Kedar zadivja s Krasa sem čez Opčine mrzla silovita burja z vso nevgnano krutostjo in močjo, da prodira skozi obleko notri do kosti, takrat se krči število sprehajalcev na pomolu sv. Karla. Kjer so se o poletnem času šetali gospodje s cilindri s tolstimi udi, z masivnimi zlatimi verižicami, ženske mlade in stare, lepe in nelepe, v dragocenih svilenih toaletah, z visoko našopirjenimi slamniki in lornjetami z rožemi držali, kjer se je kazalo v svojem bogatstvu tržaško vsiljivo židovstvo, kjer se je glasilo hihitanje, dobrikanje in uljudne fraze, tam je sedaj samotno in zapuščeno kakor na starem pogorišču, daleč proč od prebivališč. Le posamezne osebe se zdaj in zdaj zgube semkaj, kjer je zavladal svoboden duh neomejenosti in osamelosti. In zato ljubim ta prostor po zimi.

* * *

Ko se zdani napotim se v tanjki suknji in obrabljenih čevljih na moj pomol. Burja se lovi po ulicah in trgih, zaletava se v svetilke, da klepečejo stekla, besno se zaganja v osebe, da se nehote spuščajo v tek z negotovimi, zapletajočimi se koraki. Časih pa zapleše krog njih, da zafrfola obleka ter jim zabrusi v obraz pesek in smeti z ulice. Največ pa ima opraviti med gostimi žicami brzojava. Divje se podi po njih, opleta jih s silovito močjo in po zraku se zvija nje cviljenje in žvižganje, kakor da bi trepetalo od jeze. Človeku se zdi, da čuje rajanje zlih duhov ter nehote pospeši korake. A ljudem, ki so v svojih dušah prestali vihre, ki so jim razdirale in uničevale ideale in nade, tem ljudem je to sikanje in žvižganje burje sladkoglasna godba... O, kako dobro dene taka godba po dolgih lepih večerih, ko so ceste mrgolele šetalcev, ko je na njih ležal zrak svinčeno težak, ko je bila vsa atmosfera polna nečesa filister-sko-umerjenega, kakor da na svetu ni obupa, ni grizoče bede, ni zlobe, ni prokletstva...

Ha, ha!...

Na pomolu blizo obrežja leži nekaj jadrnic in dva parnika. Moštvo razklada in naklada blago. Tamkaj barvajo zunanje stene parnika. Zrak je napolnjen vonja po katramu in smoli. Tik ladij na pomolu stoji nekoliko voz, v katere so vpreženi voli. Na tleh leže sodi s petrolejem, raznovrstni zaboji, zavitki neustrojenih kož, polne vreče, koši, pohištvo in en otroški voziček. Žerjav se suče neprestano z ladije na pomol in narobe in težke verige rožljajo, vmes pa puha sopar iz stroja, ki premika žerjava. Dalje doli ob pomolu ni nobene ladije. Razun dveh priprosto oblečenih možkih, ni nikogar na pomolu.

Morje se širi svobodno v prvem solčnem svitu; le semtertje ga temnijo raztreseni oblaki. Podnebje je čudovito čisto in jasno. V polnih barvah, skoro brez senc in negotovih nijans se blesté skalnate gore ob morju, vse tje do Devinskega grada. V daljnem zapadu pa se zgublajo v nebo mogočne tirolske gore.

Nizko nad morjem poletajo beli galebi, tiho krožijo po zraku, liki neodrešene duše... Le tu in tam prodre vzduh bolestno cvileč krik galeba ter zamre na mestu.

Morje je divje krasno. Val udarja ob val, prše se v bela pramena nešetih atomov. Kar gledaš pred seboj, ni več ogromna celota, to ni več morje v navadnem smislu. V tem brezkrainem, blaznem neprestanem vrvenju in divjem prekipevanju se ti zdi, kakor da gledaš z višave boj siren, ki v gosti gnječi na divjih konjih drvijo po zeleni poljani. Konture konjskih trupel in gola telesa siren ti v vseobčem vrvenju in hitenju docela izginjajo iz vida; pred tabo se črta le neprestano odskakovanje jezdečih, in po zraku jim vibrajo dolga pramena razpuščenih las, mešajé in prepletajé se med sabo in belimi grivami konj...

Čim dalj gledam v ta boj naravnih sil, tem bolj mi zginja prava podoba morske vode, tembolj me mami fikcija divje borbe siren. In vedno bolj me mika in vleče, da bi se pomešal v gnječo ter ž njo divjal in vihral... Oh, kaka moč, kak ogenj je še v tem izstradanem, zapuščenem telesu...

* * *

A le za trenutke mi je kri tako silovito zaplala po žilah... Burja se je s podvojeno močjo zarila v valove... vjela je širok pramen pršeče se vode ter ga odnesla nizko preko pomola. Del kapljic se je vjel na moji obleki in mojem obrazu in nekaj mi jih je čez ustnice zdrsnilo v usta na jezik... Vsled neprijetnega britko-slanega okusa, vsled burje, ki mi je s svojim mrzlim dihom prodirala uprav do srca, sem se stresel in zadrhtel po vsem telesu. Vzbudil sem se iz domišljije. Prezebal sem, a s pomola se mi še ni dalo iti. Zavil sem se tesneje v suknjo ter pogledal krog sebe. Bil sem čisto sam. To mi je ugajalo tembolj. Sedel sem na kamenito klop, pritisnil kolena drugo ob drugo h klopi, utaknil roke v žepa ter se stisnil in skrčil kolikor se je dalo. Potem pa sem se, kakor že tolikrat poprej prepustil spominom na dogodek — edini dogodek v mojem življenju —, ki se je doigraval uprav na tem kraju...

* * *

Na isti klopi sva sedela. Bil je mrzel zimski večer; moč burje, ki je bila besnela prejšne dni, je

zamirala v redkih oslabeledih sunkih. V temo se je mešala luč bližnjega svetilnika. Bila sva sama.

Molčala sva. Čez nekaj časa sem odpel sukno, prijel konec ter ga skrivaj stegnil in držal za njo tako, da sem jo ščitil pred burjo. Sedela sva nekoliko narazen, kakor po navadi. Ko sem se bil namreč jednoč vsedel prav tik nje, se je z neko čudno nervoznostjo odmaknila od mene. Od tedaj se nisem več upal v bližino njenega prožnega, gorkega telesa.

Pa kako blazno sem hrepenel po tem telesu! Kakor žareča lava pretakala se je kri po mojih žilah; rjovel bi bil od hrepenenja in kakor divja lačna zver planil nad njo, jo privil na se s tako silo, da bi jo umoril. Blazen sem bil. Pred mano so begale krvave sence ter me delale še nestrpnjšega; oči so mi kipele v ukročeni, a zato tem divjejši strasti, usta so se mi konvulzivno skrivila; mišice v obrazu so mi trepetale in vse v meni je vrelo. Bila sva sama in ona je bila moja zaobljubljena bodoča žena... In, glejte, vendar se je nisem dotaknil.

Neizmerno sem trpel. Konec suknje mi je zdrnil iz rok. Prijel sem se z obema rokama za klop, da bi se ne zmotil in ne storil česa, kar bi ne smel storiti. Ona se je hitro obrnila proti meni. Gotovo je slutila in mi čitala na obrazu, kaj se godi v meri. Pogledala me je tako zaničljivo in ob enem tako sovražno, da me je zazeblo do kosti. Bolesten, proseč vsklik se mi je izvil iz prsi.

— Maša!

Na nje ustnah, v nje očeh sem čital stud in preziranje. Neskončen stud! Pa še nekaj družega, tujega, nepoznanega se je prikazalo v njenih očeh. S čudno strastjo sem se zagledal v tisto tuje, nepoznano, in zazdelo se mi je, da je to bilo že večkrat v njenem pogledu, da pa se nisem brigal za nje. Nisem imel mnogo časa, da bi razmišljal. Videl sem, da se je Maša k nečemu odločila uprav tisti trenotek.

Vstala je.

— Povedati ti imam neko važno stvar.

Jaz sem nepremično zrl vanjo, postajalo me je nekako sram... Tedaj pa je njej dorasla energija in govorila je dalje brez prestanka:

— Ni mi več možno vztrajati v tem razmerju... To prisiljeno občevanje me mori, ubija... Motila sem se namreč, Ivan. Jaz te ne ljubim! Sploh te nisem nikdar ljubila. S početka bil si mi sila interesanten in v neki otročji domišljiji sem se smatrala poklicano, biti tebi zvezda prve nepoznane sreče. Kar je tedaj, ko sem ti obljubila, da se hočem s tabo poročiti, govorilo iz mene, ni bila ljubezen, marveč golo sočutje... Tvoja žalostna povest, tvoj blede obraz, tvoji otožni pogledi so me prisilili k temu sočutju.

— Kmalu sem uvidela svojo zмотo... In zdela se mi je dan za dnem strašnejša. Vedela sem, kaj sem ti bila, vedela, da bi bilo strašno, ako bi tvoje nade

z jedno samo besedo porušila v prah, a vedela sem tudi, da te ne ljubim, da sva postala oba le žrtev strašne zмотe, tem strašnejše, ker je ti nisi mogel ali nisi hotel spoznati...

— Časih, ko sva zvečer sedela v moji sobici, si postal tako čuden... (Tu se je obrnila v stran.) Bala sem se te in gnjusil si se mi... (Hipno se je obrnila zopet k meni.) In veš, sovražiti sem te začela. Sovražiti tako, kakor še nikogar nisem sovražila. Kadar se je zvečer bližala ura, o kateri si navadno prihajal k meni, in sem se domislila, da bom zopet toliko in toliko časa morala prenašati tvojo navzočnost, prenašati tvoje čudne, neznosne mi poglede, da bom morala to dan za dnevom, ter končno, da bom jednoč vendar morala storiti konec tvojemu čakanju, tvojemu trpljenju ter iti s tabo k poroki, in potem... ne, ne, tega si niti nisem upala misliti. A v takih trenutkih polastilo se me je tako besno sovraštvo, da sem te proklinjala, da bi ti mogla storiti najhujše! Hotela bi ti potisniti v roko nabit revolver ter ti prigovarjati, da se ustrelji, ker itak nimaš prava do sreče in do življenja. Peklenska zloba se me je pollaščala v takih hipih. Zabičala sem si, da mora biti to tvoj zadnji poset, da ti še isti večer povem vse... A kadar si prišel s svojim bledim, upadlim obrazom, kadar sem zazrla zopet tiste bolesterne poteze na tvojem obrazu, kadar si uprl v me svoj otožni, ljubeči in udani pogled, tedaj mi je upadla energija... Skušala sem se zopet sprijazniti z mislijo, da se žrtvujem za tvojo srečo, da je to moje poslanstvo. In trpela sem tvoje čudne, tope poglede... A to me je stalo strašnih muk. Neskončno si se mi studil... oprosti! Morda sem se motila, a zdelo se mi je pač tako — da si — pohoten... Ko si potem odšel, pollaščal se me je zopet prejšnji gnjev; onemogla besnost mi je silila solze v oči. Trpela sem grozno. In vpraševala sem se, zakaj prenašam te verige, zakaj jih ne vržem od sebe, zakaj se te ne osvobodim? Radi svoje besede, ki sem ti jo dala? Kaka gorostasnost! Jedna beseda da bi mogla biti neodoljivo odločilna za vso mojo bodočnost, odločilna v čisto duševni zadevi, kjer ne gre ni za denar, ni za čast, marveč za srečo dveh bitij? Jaz sem se tedaj, ko sem izgovorila ono besedo, zmotila. Kdo more in sme zahtevati od mene, da se vsled te neradovoljne zмотe odrečem svoji sreči, svojim idealom, sebi sami, v korist nekoga družega, katerega mi je osoda privedla na pot, da je obudila v meni usmiljenje, zanimanje, ki pa mi je sicer čisto tuj?! Ne, to bi bilo trinoštvo. Tega gotovo tudi ti ne boš zahteval od mene, toliko pravičnega čuta imaš pač v sebi... To trdno pričakujem od tebe in zato te prosim, da me sam odvežeš moje obljube, da mi vrneš mojo besedo. To pa tembolj, ker ti moram ob enem iskreno pristati, da ljubim nekoga družega...

Ali sem tisti hip zblaznel ter jo v blaznosti umoril, vrgel v morje?

Ah, ne, ne! Ostal sem miren ter jo vprašal po imenu... Imenovala ga je. Da, da, smejal bi se bil in rogol sam sebi, da tega sam nisem opazil, da nisem uvidel, kako smešen sem bil v svoji udani ljubezni in v svojih neumnih nadah... Kri srama mi je šinila v glavo, da so me lica zapekla...

Obrnil sem se v stran ter dovolj glasno rekel:

— Idi, idi! Prosta si, čisto prosta! Smešno...

Celo roko sem ji dal k slovesu. Zakaj ne?! A spremil je nisem.

Ostal sem še dolgo, dolgo na pomolu, neprestano zroč v daljno tmino. Priklical sem si v spomin vse njene besede ter se silil misliti o vsej zadevi.

Ona je vsekako v pravu. Dala mi je res svojo besedo — v zmoti notabene... Kako bi mogel biti tako bedast, da bi od te besede pričakoval svoje sreče, da bi na njo navezoval svoje upe, da bi radi nje pripisoval si kako pravico do Maše? Jaz, človek brez vsega, kar bi moglo imponirati svetu. Kaka nespamet... Rekla je tudi, da sem pohoten... A to nisem bil. Pohotni so oni, ki zadoščajo svojemu čisto živalskemu nagonu, kakor zadoščajo svojemu želodcu — živalski. To so materialisti, ki ne čutijo etično. A jaz sem ljubil, nisem pozelel! Oni, drugi pa — ha, ha! oni se ji ne zdi pohoten, ne gnjusi se ji! Ideal je njen! Ha, ha! Seveda, on se ne razburja pri njej — fin poznavalec ljudi, pretkan lopov! Za-

doščenja si išče drugod... Oh, fej! Prokleti svet farizejski! Prokleta zmeta, ki spremlja ljudi, kakor senca, ki se ne da ubiti!...

Stisnil sem pesti, da so se mi nohti zadrli v meso. Potem mi je naenkrat prišlo na misel, da sem pustil Mašo samo oditi, oditi drugemu v naročje. Mojo Mašo, dušo svoje duše, vir sreče, ki sem ga čez dolgo, dolgo našel v brezkraini puščavi svojega življenja, njo sem pustil oditi za večno!

Jutri ne smem več k njej, pojutrnjim zopet ne in tudi čez en mesec ne, sploh nikdar več... Izgubil sem jo, nimam je sploh več, na veke več? Nje?!...

Ha, ha! Kako blazno muko so mi napravljale ono noč te misli...

* * *

A danes — sedaj? Ne, sedaj ne čutim več ni boli, ni jada. Pretrpel sem. Le kadar nastanejo lepi dnevi, večeri brez burje in mraza, ko so ulice, trgi in šetališča polna ošabnih ljudi, ko se gnjetejo na pomolu sv. Karla, tedaj postanem nestrpen, bolan. Najraje bi se zakopal v zemljo. Kadar pa zopet s Krasa sem zadivja stara znanka burja, tedaj oživim tudi jaz. Zjutraj in zvečer zahajam na osamel ljubi mi pomol, prepuščajé se popolno vplivu divjih naravnih krasot. Mej ne stavim domišljiji in niti spominov se ne branim... **Sanjar.**

Misija žene.

Imela je v bližnjem mestu prijateljico Irmo, duhovito dekle, s katero si je pogostoma dopisovala. Irma je mnogo občevala z možkim svetom ter vzbujala v vsakem nekak ogenj, nekako posebno koprnenje. Bila ni samo duhovita, nego tudi lepa ter ni baš skrupulozno pazila na to, da-li s svojim obnašanjem tu ali tam ne vzbuja preveč nad, ali morda celo gotovosti, da cilj želja dotičnika ni nedosegljiv in absurden... Z vso dušo je uživala vroče, a boječe poglede in besno hrepenenje ter se naslajala ob mukah svojih čestilcev. Tako je prišlo, da je neki ne več mlad mož vzplamtel za njo v burni strasti ter jo o neki priliki tudi poljubil. No, njej je ugajalo i to, vrnila mu je poljub, in srečni mož je skoro umiral neskončnega blaženstva... Pomenila sta se s časom tudi glede porokc. Seveda ga je v tej dobi mnogokrat mučila z žaljivimi besedami, iz katerih bi moral sklepati, da ga zaničuje; pravila mu je celo, da ga mrzi... No, končno so bili navadno vendar le zopet poljubi, aktivni in pasivni, na dnevnem redu in vse je bilo dobro.

Tedaj pa se je pobotala z nova s svojim prejšnjim ljubimcem, katerega je menda pač ljubila resnično, a onega družega je, nekako v šali, ponudila svoji prijateljici Aleksandri, češ: vidva sta si po atavističnem filistrskem naziranju precej podobna...

Nesrečni, kruto razočarani mož — imenujmo ga Karol — se je v tistih težkih urah res obrnil za tolažbo do Irmine prijateljice Aleksandre; prej jej je bil namreč že delj časa dopisoval zajedno z Irmo ter se divil njenim pismom. Karol se je Aleksandri smilil v srce in ona se je trudila tolažiti ga, kar jej je bilo toliko lažje, ker je zares sočutsovala ž njim ter razumevala njegove boli.

Minolo je nekoliko mesecev. Pisma, ki jih je Aleksandra dobivala od svojega prijatelja, niso govorila več o obupu, marveč... no, on je v Aleksandri spoznal novo, ne sicer tako razkošno, blestečo, zato pa tem iskrenejšo, svetejšo srečo... Videl je bil Aleksandro sicer samo pri Irmu na sliki, a nje duša se je v pismih zrcalila tako jasno in čisto, da mu je bilo, kakor da jo pozna že izdavna. Irmino posto-

panje se mu je prikazovalo v vedno sumljivejši luči, vedno bolj se mu je zdelo, da se je Irma ž njim le igrala. Nove izkušnje so ga potrjevale v tem sumu in naposled je napravil račun sam s seboj ter o tem Irmo obsodil.

Nekaj časa ga je še zbolelo v duši, kedar se je spomnil Irme ali slišal govoriti o njej, ali kedar je šel mimo krajev, kamor sta bila skupaj zahajala. Čim bolj pa mu je nje podoba bledela v duši, tem jasnejše je v isti vstajala druga ljubka, sladka slika Aleksandre. Boječe, a odkritosrčno jej je v pismih risal svoje duževno stanje ter jo končno naravnost zaprosil, da-li bi ga hotela osrečiti.

In Aleksandra? Ali ga je tudi ljubila? Mogoče, da, gotovo; a tedaj jej je bil spomin na razmerje med Irmo in Karolom še presvež. Odgovorila mu je, da jej je sicer kot prijatelj zelo blizu, da pa o ljubezni ne more biti govora, ker . . . no, ker se ona sploh noče nikdar poročiti. Njega to ni prepričalo; tem intenzivneje se je priklepel misli, da Aleksandra mora biti njegova — njegova prava, trajna sreča. Tako ji je tudi pisal, ne da bi jo nadlegoval za odgovor.

Takrat, ko je Irma ponudila prijateljici svojega odslovljenega ljubimca, se je Aleksandre polastil čuden srd. Takemu naj bi se vdala, ki je že drugo tako goreče ljubil, obožaval! Ne, nikdar! Vedi Bog, da nikdar! Rajši bi pretrpela vse muke, a njega nočem, ne maram. Neprestano si je zatrjevala to z neko strastno nervoznostjo, kakor da sama sebi ne veruje, kakor da bi se hotela čim trdneje prepričati, da to ne more in ne sme biti na veke. No, s časom se je nekako umirila, spomini na podrobnosti v razmerju z Irmo so obledeli, se nekje porazgubili. Vendar pa je sama pred sabo skrivala vsako misel, ki bi se ne strinjala z njenim prepričanjem, da se noče nikdar omožiti. A nekoč je pisala zopet Irmi o tem in onem, mej drugim tudi o prijatelju, kaj in kako ji piše, ter jo končno vprašala, da-li ga pozna docela, kako je živel itd. Seveda je pristavila, da tega ne vprašuje, ker bi mislila na kako zvezo ž njim, nego jo to le kar tako zanima. In čudno, ista Irma, ki je bila nek-daj mnenja, da se Aleksandra in Karol strinjata docela, da sta kakor stvarjena drug za drugega, ter ga je celo hvalila, ista Irma je sedaj Aleksandri odločno odsvetovala zvezo s svojim bivšim ljubimcem, češ, on nikakor ni mož za te. In naštela je vse njegove prestopke v moralnem oziru, ki jih je kdaj zakrivil — nekoč je bil te skrivnosti sam zaupal Irmi — ter končno pristavila: »In veš, me ženske ne moremo pozabiti...«

Od tedaj Aleksandra ni več tolikrat in tako iskreno pisala svojemu prijatelju. Tisto Irmino pismo ji je bilo v nekako zaščedenje, češ, saj sem vedela, da ta človek ni zame, da ne morem nikdar biti njegova. Da tak človek!... Čutila se je zelo vzvišeno in olajšano,

Minilo je skoro celo leto. Aleksandra ni dolgo čutila zamrze, ki je nastala proti prijatelju vsled Irminega pisma, vendar pa je še vedno hranila ne-omajano prepričanje, da mej njima absolutno in večno ne more obstajati kako drugo razmerje, nego prijateljsko. To prepričanje ji je ostalo tudi še dolgo časa potem, ko je prišla ž njim v osebno dotiko ter s tem prirejala prave peklenške boli njemu in sebi.

Končno pa je tudi v njej dozorelo čustvo ljubezni. Kakor mogočen veletok, katerega ne more zadržati nobena sila, ki podere vse nastavljene ovire ter jih zbrise in ugonobi, tako se je javila ljubezen v Aleksandrinem srcu; izginili so vsi predsodki, porazgubili se vsi neprijetni spomini, vsi pomisleki in vsa načela, ki so bila ovirala to čustvo. To duševno stanje ji je bilo docela novo; čudila se je sama sebi ter mrla samega blaženstva o Karolovih poljubih. Zdelo se ji je često, da mora zgoreti, ali pa da jo zaduši, uniči ta naval čustev. Čudila se je njemu, ki je bil sicer neskončno srečen, a ne tako burčen, marveč pokojen in mil. In res, njegovi ljubezni je nedostajalo tiste sveže prvotne nedotaknjene moči, dasi je tudi on takrat popolno ljubil v prvič. V tem oziru je narava pač kruta in neizprosna...

No, poročila sta se v dobrem mesecu svoje sreče, katere še ni motil najmanjši sum, najrahljši dvom. On je ljubil svojo Aleksandro z vsemi močmi duše, z vsem ognjem srca; častil jo je kot svojo lepo, dobro boginjo. Njena oseba je bila tako tesno spojena z vsem njegovim bistvom, da je bilo vse njegovo delovanje v najtesneji zvezi ž njo; vsemu je bila ona početek in konec. Odkar je občeval ž njo je postal docela drug, nov človek. Aleksandri strog, a vedno pravi človeški nazori o morali, njeno vzvišeno, a toplo življenjapolno mišljenje o misiji in namenu človeštva in njegovih udov so globoko vplivali nanj ter mu prevzeli dušo. Vzdignil se je visoko nad nivô tistih »poštenjakov«, ki jim je greh le tatvina, ubojstvo in podobne reči, katerih vest je v kazenskem zakoniku ter jim je nepošteno in nečastno le tisto, kar bi jih dovedlo ž njim v navskrižje.

Aleksandrin mož je vedel, kako krasen preobrat je v njem dovršila njegova žena in ji je bil neizmerno hvaležen. Čutil je, da se je ta sprememba zamogla posrečiti le Aleksandri, saj v drugega ni veroval nikogar. Kedar je premišljeval vse to, je uvideval, da je bil premlad izpostavljen vplivu še vedno v močvirju zmot gazeče družbe, s katero je prišel pre-zgodaj in v preozko dotiko, da bi se bil mogel ovarovati zastrupljenja. Postal je jeden izmed milijonov: nova žrtev razmer . . . Le jeden dogodek ga je mogel dvigniti nad močvirje ter dovršiti v njem srečno pre-obrazbo v popolnega človeka, človeka v najkрасnejšem pomenu besede — srečanje s pravo, celo ženo, najpopolnejša združitev ž njo. Saj le žena zamore iz-trgati moža iz tistega nezdravega okrožja grdih kon-

vencijonalnih običajev, ki ubijajo vsako moralno čustvo in vsako samostojno delovanje intelekta ter blatijo in onečaščajo človečnost. Tega pa ne more žena iz vrst konvencionalne družbe, marveč le žena, ki je spoznala trhlost teh krogov ter je znala iz labirinta občih zmot najti pravo pot do pojmovanja človeka — v sebi.

* * *

Bilo je nekaj tednov po poroki. Aleksandra je urejevala mnogoštevilna pisma izza prejšnjih let. To so bili listi izvečine resne vsebine o življenjskih, filozofičnih in socialnih vprašanjih — dragi spomini. List za listom je devala v velik predal. Nekatere je tudi odpirala, prečitala zadnje vrstice ter se gorko spominjala podpisanih oseb. Ko je položila zadnje pismo na kup, opazila je, da se ji je jeden list izmuznil na tla. Pobrerala ga je ter pogledala naslov. Irmina pisava. Iz katere dobe je neki to pismo? Obšla jo je neka zla slutnja. Vendar je odprla list ter začela čitati. Peškoča rudečica jo je oblila, in ko je odložila pismo, so se ji vdrle iz očij vroče solze. Naslonila se je na mizo ter zaihtela.

V tem hipu je nekdo potrkal ter vstopil, ne da bi pričakal odgovora. Bil je soprog, visok mož že zrelejše dobe.

— Zdravo, duša!

Ni bilo težko uganiti, da mu je žena svet, sreča, življenje — vse.

Ni takoj opazil, da žena joka. Lahno se ji je približal ter jo poljubil na lase. A ona ni povzdignila glave, pač pa je glasneje zaihtela.

Osupnil je, prebledel ter stopil korak nazaj. Takoj na to pa je klečal pri njenih nogah ter vprašal drhté:

— Kaj je, Aleksandra moja, kaj se je zgodilo? Povej, draga...

Hotel jo je objeti, a ona je to zabranila: vstala je brzo ter odhitela, ne da bi ga pogledala, v drugo sobo.

Tako obnašanje je bilo Karolu nepojmljivo, toliko bolj, ker se Aleksandra še nikdar ni vedla tako. Neka grozna, brezdanja tmina se mu je vzdignila tam nekje v duši, strašna in črna ko peklo... Morda — morda ga ne ljubi, ga ni ljubila nikdar, in sedaj je prišel kes!...

Mraz ga je stresal o tej misli, bled ko stena je pohitel za ženo. Gotovosti!

— Aleksandra, odgovori: zakaj jočeš?

— Zato, ker moram!

Sedla je na divan ter jokala dalje, čim huje.

On je bil do skrajnosti vzrujan. Stopil je nasproti nje. —

— A zakaj moraš?

Ona je ihtela dalje.

— Aleksandra, ali sem jaz kriv teh solza?

Čudno so zvenele te besede, nekako pretresljivo. Ona je molčala.

— Aleksandra, kaj je, za Boga, govori!

— Pusti me!

— Aleksandra!

Za nekaj hipov je dostavil:

— Nič ti nisem storil.

Sedel je na stol. Neverjetno se je spremenil v nekoliko minutah. Obraz mu je nekako upadel in nekaj brezupnega, neskončno žalostnega se je črtalo v njegovem licu. Kmalu je vstal ter odšel z besedami:

— Nič hudega ti nisem storil. Samo ljubil sem te. Oprosti tudi to...

Aleksandre se je polastilo čutstvo, da mora po hiteti za možem ter ga objeti in priviti na se v neizmerni, divji ljubezni, a ob enem ga raztrgati, poteptati v zemljo v neskončnem besu in sovraštvu. A ostala je na mestu ter se zvijala v blaznem joku, grizla robec ter trgala prepasnik, dokler ni fizično docela obnemogla. Naslonila je glavo na divan ter se polagoma umirila. Usta so se ji še tu in tam malo skrivila v jok in nove solze so jo zapekle v očeh. Končno pa je zamogla zopet trezno razmišljati o svojem položaju ter je skušala, da pride k potrebnemu zaključku.

Zakaj se je tako silno razburila?

Slučajno ji je prišlo v roke tisto Irmino pismo, s katerim ji je ista pred letom dni opisovala tedanjega njenega prijatelja, ki ima svojo »zgodovino«, zgodovino nemoralnih ljubimskih zvez, človeka, ki je s svojimi znanci in prijatelji pohajal hiše sramote, ne da bi si to štel v greh, ki je živel brez vsakega višjega cilja, ki je bil, z jedno besedo, docela tak, kakor je po velikih mestih tisoče drugih, nič, prav nič drugačen. Takrat ji je bil ta človek samo prijatelj, in Irmino pismo jo je zadelo le tako v obče. A danes, ko je ta človek njen mož, kateremu je izročila vse, sama sebe, danes je moralo napraviti to pismo nanjo grozen vtis. Kako je le mogla prezreti te strašne dogodke iz moževe minolosti, ter se mu udati, njemu — takemu človeku!... Grozno, grozno... Kako je le bilo mogoče? Da, seveda, njej nasproti, odkar je občevala ž njim, se ni nikdar spozabil, niti pismeno, niti pozneje osebno: vedno je bil poln spoštovanja do nje, vedno dostojen v besedi in vedenju. Pač, časih je zapazila na njem kaj, kar je spominjalo njegovih prejšnjih nazorov, prejšnjega njegovega življenja, a to vedno le mimogrede. Prišlo ji je na um, da, odkar jo je poznal osebno, ni niti enkrat več poiskal prejšnjih svojih tovarišev, ni zašel nikdar več v tiste umazane ulice, dasi med njima ni bilo družega razmerja, nego prijateljsko. Časih je bila celo odurna, kruta napram njemu, z namenom, da bi že vendar enkrat uvidel, kako so vse njegove nade popolnoma zaman, neopravičene, neslane. Kako ga je moralo boleti njeno postopanje! Kako so ga morale raniti njene pikre

opazke! Često je bil tako nesrečen, obupan — in vendar, vendar ni več krenil na prejšni pot. Iskal je vedno le njene bližine, pa naj so ga tam čakale še tolike muke. Od dne do dne je bil blažji, boljši. čistejši, vedno bolj jo je razumel, čedalje ji postajal bližji... Kako hvaležen ji je bil potem za ljubezen, kako visoko je cenil ta nepričakovani dar. Prijemal jo je za roki, poljuboval ji ter zrl v njene oči, dokler mu solze niso zastrle pogleda.

Nedavno se je bil ustrelil jeden prejšnjih Karolovih prijateljev. Revez je imel za seboj tisto neredno, a toli osodepolno velikomestno življenje. Pogovarjala sta se o dogodku, in ona je pripomnila, kako neskončno žalosten je tak konec. Globoko ganjen ji je odgovoril: »Tudi mene bi bila prej ali slej dohitela jednaka osoda, da nisem našel tebe!«

Dalje ni mislila. Planila je kvišku ter pohitela v spalnico. Karol je bil oblečen v vrhnjo suknjo, v

katero je spravljal neke listine; morda je bil pripravljen, da zapusti hišo. Ni se ozrl na Aleksandro. Ona je za hip boječe postala, potem pa se vrgla k njegovim nogam, oklenila se kolen ter ihtela:

— Karol, moj Karol, odpusti! Imej me zopet rad! Vzemi me, vzemi!...

* * *

Tisti trenotek še-le je Aleksandra spoznala, kako velik, svet je pomen njenega življenja, in bila je neizmerno srečna...

Lepo, krasno je, združiti se v ljubezni z mladim možem, katerega neizprosnost življenja ni tirala v blato obče pokvarjenosti, katerega je osoda varno vodila, da si ni umazal duše, — a zelo zaslužno to ni. Dvigniti pa moža iz močvirja propalosti, voditi ga na goro čistosti in lepote, rešiti ga ter oteti za človečanstvo — to je velika, sveta misija žene!

Sanjar.

Š t u d e n t k e .

Piše: Zofka Kveder.

(Zvršetek.)

VI.

Ona je sama ležala doma na divanu. Popoldne je bilo; zunaj je sijalo solnce in njegova svetloba je prihajala skrita in božajoča skozi spuščene zavesa na oknih v sobo. Brez misli je ležala Ana na divanu, bilo ji je samo tako krasno, krasno! Srce ji je zadovoljno utripalo v tihi, veliki sreči. Ah, živeti, mlad in ljubljen in srečen, kako divno, divno je to! Nič se ni gibala, nič ni mislila, kakor da se boji, da prepodi to sladko čustvo sreče, ki jo je vso objemalo in zavijalo v nekaj svetlega, toplega. Tiho, tiho se je nasmihala, bilo ji je tako milo, krasno, v duši.

— Vidiš, vidiš, kako je lepo! — je mislila in vsa zadivljena gledala na male solnčne žarke, ki so se med zavesami indiskretno krali v sobo. Poigravali so krog nje, kakor male, poredne, otroške dušice in njej je bilo, kakor, da jih mora pogladiti s to svojo toplo, srečno roko. Zakaj vse v njej je podrhtavalo sreče, mile, mirne sreče. Padala je v toplo, božajočo sanjavost. Zdelo se ji je, kakor da postaja dobra in priprosta, kakor dete. Vse pisane bajke otrok so ji zamigljale pred očmi, in ona se jim je v polusnu nasmihala, verjela jim in vse krog nje je oživel. Zasmejala se je vse in zagugalo, kakor da vržeš kamen v vodo. Ah, vselej smo otroci, kadar smo tako dobri in mehki in nežni sreče! Zavila se je v sé, da se nič ne izgubi od te mile topline, ki jo je objemala, zatisnila je oči, zaspana in trudna sreče. In kakor da so vsi nežni poljubi toplih ust njenega moža za-

drhtali nad njo, kakor da so jo zagnili v mehki, divni plašč milega razkošja.

Vrata na hodniku niso bila zaklenjena, zaškripala so, in nekdo je prihajal v sobo. Ana je slišala, da nekdo gre, a nikakor ni mogla odpreti oči. Tako bi bilo škoda, da vse to lepo, krasno izgine! In potem je vedela, da je Liza, da bo sela k njej na divan, kakor že tolikrat, in da se bo samo lehno s svojimi mehkiimi prsti dotikala njenih las.

In Liza je tiho sela k njej in njeni prsti so lehno drhteli čez kodraste lase mlade žene.

— Si srečna? — je šepetala nežno, in v njenem pogledu je zasijalo neko toplo materinsko čustvo.

Tako otročja in mila se ji je zdela Ana, ko je tako mirno, z zaprtimi očmi ležala pred njo.

Dolgo ste bili tako skupaj, tihi in mirni v topli, mehki sanjavosti.

Čez dolgo je odprla Ana svoje svitle, smeječe oči in vzdihnila sreče.

— Ti, Ti! — je zašepetala Liza in se nasmehnila,

— Veš, tako srečna sem! — je vzdihnila Ana, kakor da se opravičuje pred njo. Vse se sveti, vse je tako lepo, divno! —

— In Lizi je zopet zadrhtelo srce v nekem širokem, toplem čustvu. Kakor da mora biti posebno nežna, posebno dobra s to svojo mehko, toplo prijateljico, ki je mirno ležala pred njo, kakor malo, zadovoljno dete.

Nasmihala se jej je z neko razumevajočo in odpuščajočo dobrodušnostjo. Ana ji je bila v tem trenutku nekaj malega, ljubkega, kar bi bilo greh ozlovolti ali razžalostiti. Sama v svojem srcu se je čutila starejšo, pametnejšo, kakor da je odrasla, da je nad takimi mehki ali otroškimi čustvi. Čutila je ob enem neko zadovoljstvo v sebi, da ona ne bi mogla čutiti jednako, a vendar ji je bilo ob enem tudi žal.

— Ti, in Farinelli? — je vprašala Ana mehko in leno, kakor da se ji hoče razgovarjati, — ali same srečne, mirne stvari. Čulo se ji je na tonu, da ne želi čuti kakoršnih koli strastnih izbruhov in da pričakuje od Lize le lepih, toplih, mehkih novic.

Liza je molčala. Vprašanje jo je dirnilo neprijetno. Ana se ji je zdela nakrat egoistična, netaktna. Oni ton, v katerem jo je Ana vprašala, jo je naravnost razsrdil. Zdelo se ji je, kakor da je hotela reči: Prosim, pripoveduj! Ali samo nekaj takega, kar me ne moti v mojej sreči!

— No, in Farinelli?! — je ponovila Ana brez posebnega zanimanja. Prevladavala je v njej sebičnost srečnih ljudi.

— Ti veš, da je sedaj vse v redu, — je odgovorila Liza.

— Da, da. Bilo je vse tako nenavadno tedaj. Mislila sem, da bode lepše. Sedeli smo vsi štirje tu v sobi pri čaju. Midva z Petkom sva se poljubovala, a ti in Farinelli sta molčala. Kakor da se srdita jeden na drugega. Vajini pogledi so bili čisto neprijazni. A kar nakrat je vstal Farinelli, prijel te za roko in te vprašal, če hočeš biti njegova žena. Tako čudno je bilo. »Ne bode tako krasno, kakor sva hotela nekdanj oba«, je dejal in ti si mu pritrnila: »Ne, ne bode krasno«. Držala sta se za roki, a midva sva vaju gledala v čudu. »Ali vsaj nekaj sreče bi hotel, tako za včasih, da se zasveti pred menoj, kakor soince, da ne tavam v vedni temi«, je nadaljeval Farinelli, in ti si mu zopet pritrjevala: »Da, da samo momenti, ali bolje je, kakor »noč«. In on te je vprašal: »Hoče te Liza?« in ti si si rekla: »Hočem«. In Petko in jaz sva vama čestitala. Tako čudno je bilo. Meni se je zdelo, kakor da se razgovarjata preko groba. —

Ona je sela. To pripovedovanje jo je vzdramilo, in zopet se je čudila nad onim dogodkom.

— Da prav, kakor da sta zakopala polno lepega in krasnega. In sedaj hodita skupaj, razgovarjata se, in jaz ne morem spoznati, ali je to resnica, kar vidim, ali pa samo glumita. Reci mi Liza, ljubiš Farinellija? —

— Da. —

— In boš srečna? —

— V kolikor morem biti srečna, bom. —

— Ali jaz tega ne razumem, ne razumem. Meni primanjkuje besed; toliko čustev imam, da me vso prenapolnujejo, a ti si tako hladna in mrzla. —

— Ne, mrzla nisem. Ali glej, jaz toliko zahtevam od ljubezni, toliko! Tako neizmerno mnogo hočem od moža, a Farinelli mi ne more dati vsega, kar hočem, — in morda sploh nikdo na svetu. In potem jaz sama in vse, kar imam, vsa duša moja, vse to ni tako dragoceno, da bi moglo zadovoljiti njega. Jaz vem, da ne. In vendar sva bogata oba. Nedvignjeni zakladi leže v njem in v meni. Ko bi jih mogla zameniti! Ali vidiš, njegovo bogastvo ni za mojo dušo, in moje bitje stoji pred njim na drugačni, njegovi tehtnici. On je osebnost-individuum, in jaz sem zopet druga osebnost. In kolikor bolj razvit je posamezni individuum, toliko težje mu je njegovo razmerje proti drugim. Vsak si zasnuje v sebi svoj svet, in čim bolj razvit in popolen je, kakor on, kot oseba, tembolj se bo razlikoval od drugih. Vidiš, zato pomenja najina ljubezen s Farinellijem resignacijo. Ne tiranizirava se več mejsebojno v željah in mislih, kakor prej, ko je bila najina ljubezen še nestrpna, burna, zahtevajoča, polna zlatih sanj in visokih osnov. Prej sva vedno mislila v svojih dušah: morda postane vendar tak, kakor želim, — morda postane drugačna, bližja meni. Mislila sva to zato, ker je ona velika, jasna sreča mogoča, samo pod gotovimi uveti. Ali nemogoče je, spolniti uvete obeh; niti jeden niti drugi se nisva mogla spremeniti, opustiti sebe v prid drugega. Spoznala sva to. Dobro nama je znano, da samo tiho zadovoljstvo kraljuje v hramih, v katere stopava, da ne bova našla onih bujnih, prelestnih kraljevin, o katerih sva sanjarila. Ona mameča, nadzemska sreča ne pride k nama, pokaže se nama morda iz daleka, kakor svitel meteor, ki v naslednjem trenutku že ugasne. Zato se ti je tedaj zdelo, kakor da govoriiva preko groba. Da, — preko groba bleščočih, mamljivih nad. —

Liza je utihnila. Gledala je na okno, kjer se je na zavesi črtala velika, svetla lisa, — solnce. In zdelo se ji je, kakor da bo sijala odslej sreča tudi le skozi zavese v njeno dušo.

— Ali zakaj sta tako čudna! — se je upirala Ana. — Glej mene in Petka! Nisva li srečna?! In nič nisva resignirala! Zakaj sva midva srečna?! — ponavljala je še enkrat.

— Ali moreš ti zapovedovati svoji duši?! Ti si srečna, ker si drugačna kakor jaz. Morda bi bila v danih okoliščinah ti srečna na mojem mestu in Dimoff na Farinellijevem, — ali midva nisva, vsaj tako ne, kakor sva nekdanj želela. Ali tebe moti preteklost Dimoffa? Ne. No, vidiš, mene Farinellijeva, da. Jedna kretnja mi jo zna poklicati v spomin, in potem tudi, kdo mi garantira, da še ni ostalo od prej kaj v njem za kar niti sam ne vé, česar se pa bojim, — morda ker nekako instinktivno slutim? Za te vse to ne obstoji. Ne obstoji vse polno drugih malenkostij, katere mene žalijo in motijo. In Dimoff, — on je vedno jednako ljubeznjiv s teboj. Kadar mu nisi všeč, ti pravi, ah

ti, to ni lepo, in se smeje. Kadar jaz ranim okus ali oko Farinellija, on molči, ne smeje se, in zaradi jedne male malenkosti sem mu antipatična, morda za več časa. Vidiš, to so občutki, ki so v nas in čez katere ne moremo gospodovati. Rečem ti pa, da so večkrat take male stvari važnejše, kakor mnogo velikega. Jaz vem, da se ne bom nikdar kesala, ker postanem Farinellijeva, vem pa tudi, da ne postanem tako srečna, kakor sem mislila prej. Mi ljudje radi sanjarimo; kadar najbolj skušamo biti trezni, smo še vedno preveliki idealisti. Vidimo nekaj krog sebe, in kar nakrat se nam tisoč luči zasveti v srcu, a da niti ne vemo, samo lepo nam je, in mi sanjarimo o nečem kar nam je nedosežno daleč, sanjarimo, kakor da stoji pred nami in da nam treba samo roko stegniti in vzeti si vso krasoto. —

Molčali sta obe. Neka mehka melanholija se jima je zavlekla v dušo. Davni znanci so stopali iz pozabljivosti, vse polno spominov jima je sililo v misli. In vesela, lehkomišljena Šaša in resna Sonja Ivanovna in prej in pozneje polno drugih. Kako so se vsi izpremenili in vendar isti ostali, kako je življenje vedno teklo, dalje, dalje, tako vedno jednako in vedno drugače.

— In čez jedno leto dovršiva študije in se vrneva domov, — je rekla Ana nehote glasno.

— Da, tudi jaz jih svršim. Morda bom potem de-

lala v Italiji propagando za žensko emancipacijo, — nasmehnila se je Liza. V Rusiji imamo že lepo število naših evangelistov. Ah, clovek' mora imeti še nekaj izven svoje osebne sreče, potem je morda zadovoljen. Veš, izrabiti mora kolikor mogoče svojih duševnih sil na zunaj, da njemu ne preostane preveč, potem bo srečen. Ana, odgrnimo zavese!

In Liza je vstala in potegnila pri obeh oknih zavese kvišku. Zunaj je med tem zapalo solnce za gore. Nagnila se je skozi okno in ugledala spodaj Farinellija, ki se je bližal hiši. Namignila mu je, naj jo počaka. Potem se je poslovila in odšla doli k njemu.

Odšetalta sta se dalje na višek hriba. Mal gozdíč je bil gori, na nekaterih krajih so bile klopice, s katerih se je videlo preko vsega mesta. Tiho in mirno je bilo. Sela sta na klopico in gledala, kako pada mrak z neba.

Nad gorami so se zasvetile zvezde, nad jezerom so plavale bele megle.

— Mirno je, — je rekel on.

— Da, mirno, — je potrdila ona in mu naslonila svojo glavo zaupno na prsi, — kakor sestra bratu.

Sanjarila sta o sreči, ki bi palila, kakor vroče opoldansko solnce v letu, a glej! prihajala je k njima kakor blag in nežen lunin svit, ki se je razlival nad gorami.

Ali tudi to je sreča...

Na grobeh.

I.

Krizanteme, krizanteme
sklanjajo se na gomile,
šepetajo — kot iskreno
da molitev bi molile.

Vstrepetali so cvetovi,
drug se k drugemu nagnili,
morda so pokojno dušo
s šeptanjem prebudili...

II

Mrtvecev zastave
na grobeh vihrajo,
črni pajčolani
z vetrom se igrajo.

V to veliko slavje
pojejo zvonovi,
s cvetjem okrašeni
tihi so domovi.

Angelji pa beli
na grobove zrejo,
kot da mir in blagor
iz nebes nesejo...

III.

Na grude mrtvih je prispela noč,
utihnili so že zvonovi,
plameni lučic ugasnili so,
in zapuščeni spet so vsi grobovi.

Na križih težki venci rož
v megleno noč dehtijo,
a genij zre v nebo molče...
in mrtvi nepredramno spijo...

Kristina.

Feminizem v Rusiji.

Na svetovnem ženskem kongresu v Parizu je 7. septembra t. l. gospica V. Ovčinnikova, štipendistka ruskega carja na pariškem vseučilišču, prečitala naslednje poročilo:

Če more kaj označiti žensko dviganje v Rusiji, označa ga tista delavna vdeležba, katero so pokazali gledé emancipacije ruske ženske ruski moški. Začetkom 30. in 40. let v Rusiji še ni bilo tistih ekonomičnih pogojev, kateri so pomagali razvoju ženskega dviganja po vsem svetu. Prvi, hipoma ponavljajoči se bleski zarje ženskega osvobojenja v Rusiji gredo le od stremljenja naobraženih ljudi tiste epohe, povzdigniti do enakosti svojega razvoja tovarišico svojega življenja. Rusko občinstvo sprejelo je z velikim sočustvovanjem prve pijonirke tega dviganja. Ženska medicinska šola jim je leta 1876. široko odprla svoje dveri. Če še danes vidite na ptujem mnogo ruskih študentk, morate se spomniti političnih nemirov 80. let, kateri so zaprli razne ženske kurze. Leta 1896. je bila ženska medicinska šola zopet otvorjena, a že ne more vsprejemati vseh svojih pitomk, katere se čezmerno množe od dne do dne. Kar pa se tiče srednjega ženskega obrazovanja v Rusiji, gre Rusija pred vso Evropo. Rusija troši za žensko šolo skorej ravno toliko, kolikor za moško. Pa če oficijelne prizadeve, zboljšati žensko osodo, po pravici vzbujajo v nas resnično občudovanje, nas morajo zasebni poskusi v tem oziru ganiti še bolj. Na primer vprašanje o uničevanju urejene prostitucije sproženo je bilo po možu ter si je našlo gorečega borilca tudi v moškem, v nekem mladem atašeju pri ruskem poslanstvu v Parizu. Nedavno porodilo se je društvo vzajemne pomoči babic; tudi to društvo je osnoval odvetnik gosp. Štol, itd.

Verjemite mi, da za me ni ni nič bolj ginljivega, nič bolj čudnega, kakor je ta črta ruske nravi. Kajti jaz se učim v Evropi in sem privadila se videti, kako moški napenjajo vse svoje sile, da bi zadušili spočeto dviganje. Pa v ženskem vprašanju v Rusiji še bolj poraža in vzbuja začudenje popolno ravnodušje ruske inteligentne ženske, ruske študentke in kurzistke, do osode svojih sester, manj nadarjenih in postavljenih v manj ugodne okolščine, nego so one same. Vzrok tega ravnodušja je na prvi pogled jako plemenit. Menijo namreč prosto, da žensko vprašanje ni kaj postranskega od splošno človeškega vprašanja. Bilo bi torej sebično, če bi ženske delale izključno le za ženske; treba je delati za vse človeštvo. Če se pa vglobimo v vprašanje, jim pa ni težavno dokazati, da se jako motijo. Kajti zdaj je v vseh krajih sveta položaj ženske sploh in ženskega proletarijata posebej huji, nego položaj moških

in moškega proletarijata. Torej takozvano žensko vprašanje je ločeno od splošno človeškega vprašanja in pričakuje od nas ženskih svoje razrešitve. Jaz pravim: takozvano žensko vprašanje, kajti feminizem je isto, kar je humanizem, in truditi se za ženske — je isto, kar je truditi se za vse človeštvo. In res je, da je ženska mati ne samo ženskih, nego i moških, to je vsega človeštva.

Ni treba strinjati se, gospodje moški, z menenjem, sploh razširjenim celo mej tako resnimi moškimi, kakor so n. pr. Octave Mirbeau i. dr., da ima žensko dviganje svoj vir v kapricah nekolicnih deklic, ki na vse kripnje silijo iz roditeljskega doma na kurze, ali da izvira iz stremljenja in srčnih želj žensk, že zrelih, da bi jih prišteli k štiridesetorici nesmrtnih pariške akademije. Ne, gospoda, nikakor ne! Dovolite mi zagotoviti vas, da podobno razlaganje pojava, tako složnega in tako globokega, kakor je feminizem, provzroči s časom prevesel smeh bodočega zgodovinarja naše burne epohe. Ta filozof bo že vedel, da je predavanje o problemu ženskega vprašanja v kakoršni koli družbi odlično znamenje njene zrelosti. Feminizem je sad, padel z drevesa, ki je doseglo svoj popolni razvoj. Res je, da se sv. zakon, središče ženskih v prošlosti, ruši pod vplivom ekonomičnega razvoja družbe in kriz, ki spremljajo končne predele in meje razvoja kapitalistiškega režima. Tudi moški protektorat javlja se povsod kot bankerot sè zlimi nakanami. Kakšna je ta opora? vprašam vas očitno, gospoda. V buržoazijskih slojih mora ženska često predrago kupovati to znamenito pokroviteljstvo, v delavskih krogih pa je ženska, čeprav bi se omožila, primorana, da dela tudi sama, če hoče živeti.

Tako se torej ženski proletarijat množi od dne do dne v Rusiji, ki je nastopila že pred nekolicimi desetletji nova pota ekonomičnega razvoja. Zato pa mora mnogo žensk, katerim ni bila mila sreča domačega ognjišča, pridelovati si zunaj tega ognjišča kruh za svojo pičlo in ubogo hrano. Glejte, odkod so nastala vprašanja, ki nas zanimajo. Pa moremo bati se, da si ne najdejo rešitve, če ženske same ne bodo imele sui generis (svoje vrste) ekonomične sile. Verjemite mi, ženske, da boste vspešneje dosegale in branile svoje takozvane politične pravice, če se boste upirale na znano silo, silo kapitala. Kar se pa tiče ekonomičnih pogojev našega življenja, ali ne mislite, da se zboljšajo, če bodo ženske bogate? Kajti ženska proletarka mora si ali prositi, podobno beračici, svoj vsakdanji kruh, ali prodajati svoje oslabelo telo prvemu pouličnemu došlecu. Zato bi želela jaz, da bi se energija ženska obrnila najprej v to plat. In ker so ekonomični pogoji ženskega življenja

povsod enaki, to se pravi: povsod so mnogo nižji od pogojev življenja moškega, bila bi ekonomična zveza žensk vsega sveta nekaj več nego prosto potrebna. Treba je, da ženske osnujejo povsod rokodelske šole, da bi mogle vstopiti v vsa ekonomična podjetja, osnovana na kooperativi (vzajemnem delovanju). Kredit je eden najvažnejših pogojev sedanje obrti; jaz torej predlagam, da se osnuje mednarodno banko s filialami v vseh krajih sveta. Le tako zamore ženski proletarijat prenesti strašno ekonomično krizo, katera se nam bliža z glavokrožno naglico.

Končujem želé, da bi se prihodnji ženski kongres poprijel izključno ekonomičnih in praktičnih vprašanj, katera izdelajo specijalni odbori v vsakem kraju. Kot ženska ruska bi želela, da bi prihodnji ženski, seveda mejnarodni, kongres bil sklican v osrčju Rusije, v belokameni in zlatoglavi Moskvi.

D o d a t e k. To tvarino našel sem v št. 37. t. l. »Nedelje«, izhajajoče v Petrogradu pod uredništvom in izdajateljstvom V. P. Hajdeburova. List »Nedelja« je v Rusiji jako razširjen izključno vsled svoje resnosti, ne pa mičnih slik (katerih zavsem ne prinaša); kajti njegova smer ni beletristika, katero pa tudi goji v mesečnih prilogah, knjižicah male osmerke

v obsegu do 300 strani, marveč motrenje vsakdanjih vprašanj, ki segajo doživa ruskega naroda in raznih evropskih krajev in dežel. V inozemstvu je cena temu izdajanju 10 rub. na leto, kolikor pa prav za prav stanejo že samo priložene knjižice, torej gre osnovni list kar kot dar.

List je eminentno svobodoljuben in napreden, prazne slame pa ne mlati, kar je razvidno že iz tega, da navedenega referata gdč. Ovčinnikove ni sprejel brez pojasnil in izpuščanja nekaterih mest kot pre radikalnih ali pa prefantastičnih izjav, s kojimi se uredništvo »Nedelje« ni moglo popolnoma sprijazniti ter jih odobriti.

Jaz sporočam »Slovenki« referat gdč. carske stipendistke, kakor ga je uredila »Nedelja«, brez sprememb in skrajšanj iz raznih vzrokov, med kojimi je pa glavni seveda ta, da bi slovenskega ženstva glasilo svoječasno obvestilo svoje mile čitateljice o naj-novejšem in prevažnem teku tistega vprašanja, kateremu tudi »Slovenka« posveča vse svoje sile. In hoc signo vicentis! menim jaz z gospico Ovčinnikovo. Ali morebiti po Vašem ne tako, draga mi »Slovenka« in nepozabne mi Slovenke?...

KALUGA, 18.IX.—1.X.1900.

Bož. Tvorcov.

Boj proti prostituciji.*)

»Slovenka« je izjavila že opetovano, da se ne more ponašati s tistim idealnim, a baš zato neizvršljivim programom; vse za vse, kakor ga želijo naivne duše svojim listom in nekaterniki tudi »Slovenki«. Rekla je, da ni list za otroke, niti za nedoraslo mladino. To se mi je zdelo potrebno povdariti uvodom sledečih vrstic. Kogar že o sami besedi »prostitucija« spreleta zona, kdor ni dorasel telesno in duševno, da bi mogel brez škode za svoj duševni mir čitati najžalostnejše poglavje v zgodovini človeške družbe, ta naj le prelista te vrstice. Kdor pa čuti v sebi dovolj zanimanja za srečo svojega naroda in človeštva, kdor je dovolj čist v svojem bitstvu, da ne more na njem pustiti nobene pege dotika s prekernim vprašanjem o najnesrečnejšem sloju naših sester, naj sledi nadaljncmu izvajanju!

Najnesrečnejši slój naših sester! Že te besede so zelo pomenljive. Nikomur še namreč do danes ni prišlo na um, da bi govoril o prostituciji — naših bratov. Že tu se izraža jasno tista dvojna morala, tista dvojna mera, za ženske sužnje na eni, za gospodarje sveta na drugi strani. In vendar je samo en Bog,

samo ena vest, samo ena nravnost! Kako, da gospodarji sveta tega ne čutijo sami? Ali je zamrl v njih že vsaki smisel za dobro in zlo?...

Da je bil in je še pri poganih mogoč tak dvojni zakon, to bi še razumeli. Saj je »veliki« Mohamed sam odrekel ženam pravico, da bi se ponašale — z dušo. Tudi kulturnim Grkom in Rimljanom so bile žene manj vredna bitja. Ni torej nič posebnega, če je »modri« Solon sankcioniral žensko prostitucijo, ko je nakupil deklet ter jih v zaprtem kraju primerno — vzgajal, da so lahko vsestranski popolno zadovoljevale moški svet. A da te sramote ni zbrisalo s površja zemlje krščanstvo, nego da je našla celo v kralju — Karolu Velikem, (katerega je psevdopapež Paschalis III. po prizadevanju Friderika Barbarosse celo proglasil svetnikom), zaščitnika in urejevalca, temu dejstvu se moramo zares čuditi. Karolu Velikemu gre namreč zasluga, da je prostitucijo spravil pod državni red, pod reglement, da jo je reglementiral. Kakšen je bil ta red? Postavil je prostitucijo, vedno seveda le žensko, med sramotne obrti, v isto vrsto s krvniki in konjederci... Dal je prostitutkam po-

*) Statistični in zgodovinski podatki so posneti po govoru madame Avril de Sainte-Croix na letošnjem mednarodnem kongresu o položaju in pravicah žen, v Parizu.

seben statut, posebne sodnike — a kmalu so dobile tudi posebno — zaščitnico med svetnicami: Sv. Magdaleno. Drug Karol — šesti — je uredil prostitucijo tudi s fiskaličnega stališča ter dovolil občinam, da so od sramotne obrti pobirale davke. Od te dobe se prostitucija v bitstvu ni mnogo spremenila. Niti velika francoska revolucija, ki je vendar proglasila človeške pravice, ni prinesla svobode nesrečnim žrtvam moške pohotnosti. Baš od te dobe so bile nesrečnice izročene na milost in nemilost policijski samovolji.

Danes jih sicer ne vežejo več na sramotni steber, ne užigajo jim več znamenja sramote na čelo, ne pošiljajo jih v prognanstvo in na galere; volja kralja in verski moment, v katerih imenu so v prejšnjih časih počenjali take grozovitosti, sta stopila v ozadje, a na površju so se pokazali — oziri na javno zdravje. Ti oziri so vzrok, da ta obžalovanja vredna bitja še dandanes zaklepajo v zaprte prostore ter s tem krčijo njih osebno svobodo, kršijo pa tudi načelo enakosti pred zakonom, ker kaznujejo le en del — slabejši del krivcev, dočim sokrivca ščitijo; kršijo slednjič moralo, ker silijo nesrečnice, da naznanjajo oblasti svojo obrt, od katere država še danes pobira davke.

Tako stoje sedaj stvari. Država opravičuje reglementiranje prostitucije s stališča morále, javnega zdravja in obče koristi. Človek bi ji verjel, ko bi ne bil pri tem udeležen državni fiskus, ki pobira od prostitutk mastne odstotke sramotnega zaslužka. Toda pustimo to vprašanje, ker bi se nam lahko reklo, da so ti dohodki potrebni v pokritje stroškov za nadzorovanje; pogledjmo rajši, kakšni so vspehi tega nadzorovanja. Statistika pravi, da jih — ni. Francoski zdravnik dr. Mauriae je dokazal, da je bilo med 1000 prostitutkami, ki niso bile pod prisilno policijsko kontrolo, venerično bolnih 134, med upisanimi pa 170 in med onimi, ki so zaprte v »zavode« — 251! Še stališča zdravja kaže torej državno nadzorstvo le neuspehe. Pa tudi sicer je v obče opažati v krajih, kjer so uvedli državno nadzorstvo, vedno večjo nernavnost, dočim število zakonov in porodov znatno — pada. Tudi iz ozirov nernavnosti in občih koristi torej ni opravičeno reglementiranje prostitucije.

Za to pa je za sedaj obrnjen boj proti prostituciji v prvi vrsti proti državnemu nadzorstvu. Na Angležkem se je prizadevanju neumorne gospe Josipine Butler posrečilo že leta 1886, da je parlament odpravil reglementiranje. Tudi v Švici je isto zginilo povsod, razven v Ženevi.

Odprava državnega nadzorstva pa seveda ne zadostuje. Kakor vsakemu zlu, treba izruti tudi temu korenike, ki segajo mnogo globlje, ki se oklepajo temeljev današnje družbe. Vprašanje o prostituciji je nerazdružljivo zvezano z občnim socijalnim vprašanjem; tudi prostitucija temelji v nejednaki razdelitvi človeških dober. Ako pregledamo večje število najbednejših naših sester, najdemo med njimi takih, ki

so bile žrtve brezdušnih bogatašev — pohotnikov, ki so potem, zapuščene, padle globlje in globlje; so pa tudi take, ki so imele koj spočetka voliti med smrtjo od glada in med sramoto. Volile so poslednjo. Kdor pozna prirojeno življenjsko moč, željo po samoohrambi, jim to odpusti. Da požene tudi kriva vzgoja, nedostatna izobrazba in ž njo zvezane moralne napake mnogo deklet v močvirje prostitucije, o tem ni dvoma. Vedno pa vidimo, da pada krivda in odgovornost ne na prostitutko, nego na družbo!

Kdo bi torej ne imel usmiljenja s temi najbednejšimi robinjami, kdo bi ne spoznal, da je dolžnost družbe, ne le da se jih usmili, da jim pomaga vzdigniti se zopet iz blata, nego tudi dolžnost delati na to, da se ta grozna sramota prosvitljenega človeštva onemogoči.

Ali se da to uresničiti? Ne bodimo optimisti! Dokler ne nastane na zemlji tisti zlati vek, da bi se vsi sloji jednako zavedali svojega človeškega dostojanstva, ki izključuje vsako suženjstvo in vsako trinoštvo, dokler bo na svetu stradajočih revežev in poželjivih bogatinov, dokler ne zgine sè zemlje nesrečni militarizem, ki upliva tako neugodno na sklepanje zakonov v mladi dobi, dotlej tudi ne izgine prostitucija. Nekateri pravijo celo, da bi se moralo poprej tudi zjednačiti število mož in žen na svetu ter da je prostitucijo deloma pripisati dejstvu, da je več žensk nego možkih na svetu. Vsekako se nam zdi to vprašanje precej irelevantno s stališča, katero zavzemamo, da je namreč človeštvu dolžnost, vsaj omejiti to najhujšo kugo na zemlji.

In omejiti se vsekako da. Odprava državnega nadzorstva je prvo sredstvo, da se zboljšajo razmere. Kajti deklet, ki je bilo enkrat vpisano v policijskih registrih, je sedaj na slabšem nego najgrši zločinec, ki je umoril morda očeta in mater. Kedar je prestal svojo kazen, mu nihče niti očitati ne sme, kaj je storil, sicer vloži tožbo zaradi razžaljene časti. In prav je tako, kajti inace bi vse kaznovanje ne imelo smisla, ne boljšalo bi dotičnikov, ne privajalo jih nazaj med aktivne ude človeške družbe. Vse drugače je s prostitutkami. Kdo jo vzame v pošteno hišo? »Pošteno« seveda tudi le v našem tradicionalnem smislu, ki sloni na podlagi dvojne morale. Kajti ista blagorodna gospa, ki viha nos, kedar le sliši besedo »prostitucija« — se je morda prostituiral sama, seveda na drug, finejši način, ko se je prodala zakonitemu možu za lep naslov ali udobno življenje; ista elegantna gospa ima morda sina, o katerem ve, da zalezuje poštene služkinje ter s tem pomnožuje število prostitutk; morda mu celo sama o tem materinski pomaga; morda daje sinu i higijenična navodila o obiskovanju izvestnih zavodov; morda mirno gleda, ko nje blagorodni soprog prihaja rano v jutro ves upehan domov, ne da bi ga vprašala, kje je hodil. — A padlo deklet

sprejeti v službo, tudi le za poskušnjo, to bi bilo nezaslišano!

O tem smo pozabili še drugih strašnih posledic zapiranja ubogih žrtev prostitucije v hiše in posledic prisilnega nadzorstva. Podle židovske — a tudi krščene duše, ki držijo take hiše, vedo stvar vedno tako uravnati, da jim nesrečnice ne morejo nikdar več iz krempljev. Kakih cunj jim nakupijo ter desetkrat zaračunijo njih vrednost, in že civilna »čast« veže bednice na državno koncesijonirani zavod, dokler ne poplačajo dolga, ki pa, vsled vedno novih potreb, le raste. Kedar se nesrečnice naveliča jeden podjetnik, odstopi jo, proti plačilu dotičnega dolga, drugemu, to se pravi po domače: prodaja jo. Od tod jo prodajo zopet dalje za vedno nižjo ceno, kakor konje in mezge, dokler ne pogine kje na cesti ali pa, če je tako srečna, v bolnišnici.

Ne smemo tudi pozabiti, da prisilno zdravniško preiskovanje o določenih dneh mora v dotičnicah zamoriti slednjo iskro sramu ter jim onemogočiti vsaki korak nazaj na pot poštenosti. (Zakaj ne preiskuje slavna policija tudi moških prostitutancev — obiskovalcev bordelov? Op. ur.)

Odprava reglementiranja bi torej bi bila vsekako važen korak na boljše. Še važneje bi bilo, ako bi se omogočil vsakomur v mladi dobi, o času zrelosti, zakon. En mož in ena žena, to bodi deviza bodočih zarodov! Kako nasprotuje temu načelu nesrečni, žc skoro neznosni militarizem, se je že kratko omenilo. Razume se, da sedaj še ni misliti, da bi narodi mogli razbiti kip tega moloha, ki požre dan za dnevom ne le ogromnih gmotnih, nego tudi nedogledno vrsto živih, človeških žrtev. Vendar bi se pa dalo tudi na tem polju že sedaj storiti marsikaj. Vsaj skrajšati dobo vojaške službe, ta opravičena zahteva vseh, ki trpijo pod komando »piklhaube«, mora prej ali slej prodreti do veljave. In zakaj bi se ne dovolilo tudi vojakom ženiti? Ako prevzame mladi mož za »drago« domovino dolžnost, da se eventualno pusti za njo razmesariti na bojišču, zakaj bi ne prevzela tudi država dolžnosti, da v takem slučaju skrbi za vdovo in deco padlega junaka? Saj je država pojem, ki obsega državljane; skrbela bi, ako skrbi za poslednje, tudi za se samō. Čudno je pač, da se današnje države v marsičem postavljajo nekako nad svoje državljane, v nekako nasprotje s koristjo istih. (Zakaj to, o tem bi se dalo govoriti, ako bi ne bilo — državnega pravdnika. Op. ur.)

Dosedaj imenovani etapi v boju proti prostituciji sta pač težko dosegljivi. Dokler bodo v parlamentih odločevali le možje, zlasti zastopniki posedujočih stanov, težko da bi se dalo potom zakonov kaj doseči. Da bi se razmere zboljšale v tem pogledu, ne zadostuje niti občna direktna volilna pravica. Kajti gospodarji sveta so si dandanes v vseh slojih, vsaj glede načina, kako mislijo o prostituciji, precej po-

dobni. Pomoči potom parlamenta je pričakovati le tedaj, kedar bodo o osodi držav odločevale tudi državljanke. Do tega pa imamo še daljno pot: na evropski celini vsaj nekoliko desetletij in v Avstriji specijelno še pol veka več.

A že sedaj lahko posežejo tudi žene v boj proti prostituciji. Kako?

Vzgajajo naj nam mladi zarod na drug način, nego se je to godilo do sedaj. Naj skrbe za to, da jim mladih cvetek, katere jim je izročila narava v negovanje, ne razje že v najnežnejši dobi črv obče pokvarjenosti; naj vzbujajo v srcih mladine zavest o vzvišenosti človeškega poklica, čegar vrhunec zamore doseči le čist narod, čist v mislih in dejanjih. Naj svariyo mladino, žensko in moško, pred nevarnostjo, s katero preti prostitucija njih zdravju, sreči njihovi in njih družin. Naj jih prepričajo, da je prave, trajne zemske sreče najti le na strani jednega jedinega moža, jedne jedine žene. Ta naloga sicer ni lahka. A dobri izobraženi materi, ki si je poleg ljubezni do svojih otrok pridobila in ohranila jasen pogled za realno življenje, se mora posrečiti pravi ton, pravi način podučevanja v tem težavnem vprašanju, način, ki bo le gradil, ne pa morda podiral.

Ako bi si vse matere postavile kot prvo nalogo, da ohranijo ne le svoje hčerke, nego tudi svoje sinove čiste za zakon, padel bi kmalu, in znatno, odstotek mož, katerim se zdi prostitucija potrebno zlo, in zginila bi bi v doglednem času prostitucija sama.

Tako bi naj delovale matere v ožjem, rodbinskem krogu. A tudi izven rodbine, v javnosti imajo široko polje takemu delovanju v blagor človeštva. Podpirajo naj društva in podjetja, ki so si stavila nalogo, da zatirajo to strašno kugo, pomagajo naj zavodom, ki so ustanovljeni v varstvo mladine pred prostitucijo.

Tak zavod imamo Slovenci v »Zavodu s v. N i k o l a j a« v Trstu. Kakor smo omenili, je prostitucija izvečine posledica gmotne bede ali duševne revščine. Omenjeni zavod ima nalogo, katero je dosedaj s skromnimi svojimi sredstvi reševal dovolj častno, da poučuje in požlahtnjuje slovenska dekleta ter da jih čuva pred materijalnimi nezgodami. Koliko neizkušnih mladenk je že rešil, da niso padle v roke brezvestnim trgovcem s človeškim mesom! Kako bi lahko razširil svoje blagonosno delo, da mu to dovoljujejo sredstva!

Slovenke! Stopite v naše kolo, v boj proti prostituciji! Pomagajte raztrgati težko verigo, ki priklepa človeštvo v blato, da se ne more dvigniti do jasnih višav pravega človečanstva! Pomagajte razdreti prostitucijo: s poučevanjem in svarjenjem mladine, s podpiranjem onih, ki so z vami istih misli, ki so prepričani, da je prostitucija najhujše zlo sveta, zlo, ki pa ni potrebno!

Bonifacij.

Priloga „Slovenki“ št. XI. 1900 l.

Tiskala tiskarna „Edinosti“ v Trstu.

Koppers T.: Caritas.

„Žensko društvo“ v Belgradu.

K petindvajsetletnici.

Dne 17. maja 1875.*) leta se je osnovalo v Belgradu »žensko društvo«, ki si je postavilo nalogo, vzgajati osirotele deklice v vrle delavke, negovati človekoljubje ter podpirati reveže in ubožce. Društvena pravila je potrdila uprava mesta Belgrada dne 3. junija 1875. Dne 25. avgusta istega leta je postala zaščitnica društva tedanja kneginja, poznejša kraljica Natalija, ki mu je bila ves čas prebivanja v Srbiji prva dobrotnica.

Preobširno bi bilo, če bi hoteli podati cenjenim čitateljicam »Slovenke« podrobno zgodovino tega velepomembnega društva; le nekoliko glavnih potez naj nam iste dovolijo, da pokažemo, kako »iz malega raste veliko« in kako je mogoče tudi ženstvu razmerno maloštevilnega naroda storiti mnogo dobrega ne le za svoj narod, nego razširiti svoje blagonosno delovanje tudi izven mej svoje domovine.

Kajti »žensko društvo« v Belgradu ni izključno srbsko, nego pravo vseslovansko žensko društvo v najblažjem smislu besede. Ono ni priteklo na pomoč samo svojim jadnim bratom in njih družinam za časa bosensko-hercegovaške ustaje leta 1878., ni sprejemalo le ranjencev in beguncev iz Turške v svojo oskrbo, ni podpiralo le prostovoljcev — med njimi tudi Slovencev — ko so se vračali v domovino, ni se postavilo svoji deželi na razpolago samo za časa nesrečne bratomorne vojne z Bolgari — to društvo je podpiralo mej drugim leta 1880. tudi nesrečne Zagrebčane, ko jim je strašni potres razrušil ognjišča, ruske brate za časa lakote, oblačilo je siromašne Črnogorce ter podpiralo celo Carigradčane za časa potresa leta 1890. Razven tega je prispevalo k gradnji cerkvá, podpiralo samostane, bilo desna roka srbskega »rudečega križa«, bilo med ustanovniki društva sv. Save, ki vzgaja nadarjeno srbsko mladino iz turških pokrajin, prispevalo je za spomenik borilcev na Kosovem polju in za spomenik učenjaku (botaničarju) Josipu Pančiču, podpiralo za časa povodenj uboge srbske kmete v notranjosti ter dajalo redne in izredne podpore domačim revežem v Belgradu.

Glavna zasluga belgradskega »ženskega društva« pa je njegova »šola za delavke« (раденичка школа), osnovana za hčeri siromašnih roditeljev leta 1879. Iz neznatnih početkov se je razvila ta šola v velevažen zavod, ki ima danes že štiri oddelke in sicer: oddelek za perilo in vezenje, v katerem se uče dekleta strokovno šivati perilo, z roko in sè strojem, belega francoskega vezenja in vezenja sè zlatom; v

drugem oddelku se uče krojiti in šivati obleko, zopet z roko in na strojih; v oddelku za tkanje pa tkati raznovrstne tkanine, pred vsem domače, takozvano srbsko platno; v oddelku za umetno delo se uče delati raznovrstne čipke, ukras (nakit) za obleko, za sobe itd. Razven tega se uče v »radenički školi« veronauka, srbskega jezika, računstva, jednostavnega knjigovodstva za delavke in gospodinjstva.

Vse delo (obleka, perilo itd.) se izvršuje po naročilih; le premožnejše učenke, ki plačujejo šolnino, delajo za se. Ostale pa dobivajo od zaslužka procente ter vsako leto po eno zimsko obleko. Pridnim učenkam dajajo še posebne nagrade v obliki šivalnih strojev. Dosedaj je razdalo društvo 103 šivalne stroje.

Od ustanovljenja do danes je dovršilo šolo za delavke popolnoma 257 deklet, katerih 2 sta postali učiteljici v isti šoli, nekoliko jih podučuje na podružnicah »radeničke škole« v notranjosti, ostale pa so samostojne šivilje. Okolo 700 deklet se je učilo le po 2 do 3 leta; tudi te si zamorejo sedaj pošteno služiti svoj kruh.

Od početka šole do konca julija 1900 je imela »radenička škola« okolo 40.000 dinarov zaslužka, od katerega se je učenkam izplačalo na odstotkih nad 20.000 dinarov.

Leta 1882. je žensko društvo v Belgradu ustanovilo prodajalnico (pazar) v prospeh narodne, domače ženske industrije. Blago za »pazar« se izdeluje v šoli za delavke. Srbski paviljon na letošnji pariški razstavi priča o lepem napredku srbske domače industrije, in v to je v prvi vrsti pripomoglo žensko društvo sè svojo »radeničko školo« in svojim »pazarom«.

Leta 1879. je osnovalo »žensko društvo« posebno glasilo, dobro urejevano »Domaćico«, ki prinaša razven poročil o delovanju društva in podružnic, katerih smo našli šestnajst, tudi mnogo leposlovnega gradiva in poučne tvarine iz raznih strok znanosti. Sprva je »Domaćica« izhajala v 1000 izvodih; danes se jih tiska že 1500. Za »Domaćico« skrbi poseben »literarni odbor«.

Žensko društvo ima tudi lepo knjižnico, osnovano leta 1887.

Dne 22. avgusta 1899. pa je žensko društvo osnovalo dijaško kuhinjo (ћачка трпеза), v kateri se uče gojenke »radeničke škole« tudi kuhati. V tej kuhinji je društvo prehranilo do konca junija 1900 že 325 dijakov, od katerih so siromašnejši dobivali hrano zastonj.

*) Vse navedbe časa po starem koledarju.

No, na vsporedu proslave petindvajsetletnice ženskega društva je bila tudi svečana otvoritev doma za obnemoglo starke. O tem domu vam sporočim prihodnjic.

Žensko društvo ima danes 35 častnih članic, 49 dobrotvorov in 524 rednih članic. Ta števila niso

bogve kako velika. Toliko bolj se moramo čuditi lepim vspedom, ki jih je društvo doseglo tekom 25 let.

Te vrstice smo napisali, da naše cenjene čitateljice o njih razmišljajo ter posnemajo vzgled, ki jim ga je postavilo »žensko društvo« v Belgradu.

Bonifacij.

❀ ❀ ❀ Listek. ❀ ❀ ❀

Književnost in umetnost.

Naša slika. Koppers T.: „Charitas“. Charitas pomeni prav za prav krščansko ljubezen do bližnjega, v slikarski in kiparski umetnosti pa nazivljemo s to besedo umetniško izrazovanje materinske ljubezni. S prva nahajamo »charitas« v umetnosti kot alegorično podobo, pozneje vedno večkrat kot skupino: resna, blaga mati, ki hrani in brani svojo dečico. Tako ima »Carità« Andreja del Sarto jedno dete na prsih; drugo je sadje, ki mu ga je dala, tretje pa pa spi. V renaissanci je bil ta predmet zelo priljubljen. Med novejšimi »Carità« so najslavnejše Kaulbachova, Corneliusa in Dubrisa.

»Slovenska šolska matica«. Prejeli smo sledeči proglas: »Kakor so časniki poročali, se je zbralo 28. grudnia t. l. lepo število profesorjev srednjih in učiteljev ljudskih šol in so pretresovali pravila »Slov. šol. matice v Ljubljani«, ki jo nameravajo ustanoviti. V omenjenem zborovanju sklenjena pravila so še predložila deželni vladi v Ljubljani, da bi jih vzela na znanje. Nato je magistrat deželnega stolnega mesta v Ljubljani z dopisom z dne 24. mal. srpana t. l., štev. 24.170 začasni odbor obvestil, da je ces. kr. deželno predsedništvo za Kranjsko v Ljubljani z dne 20. malega srpana t. l. štev. 3059 pr. naznanilo, da ustanovitve društva: »Slovenska šolska Matica« s sedežem v Ljubljani, na podlagi predloženih društvenih pravil v smislu društvenega zakona z dne 15. listopada 1867. leta, državnega zak. štev. 134, ne zabranjuje, in da se bode zaproseno potrdilo pravnega obstanka društva šele po izvršenem konstitovanju istega na njegovo, na c. kr. deželno predsedništvo naslovljeno prošnjo izdalo.

Po § 22 društvenih pravil se bo društvo konstituiralo pri prvem občnem zboru, ki se bo sklical ob božičnih počitnicah t. l., tako, da bo prvo društveno leto navadno leto 1901. Pri občnem zborovanju imajo vsi društveniki aktivno in pasivno volilno pravico. Sedaj je prva dolžnost začasnega odbora, nabirati društvenike, da se more sklicati prvi občni zbor. Zategadelj se obrača začasni odbor do vseh učiteljskih društev, do učiteljstva srednjih šol in učiteljišč, ter ljudskih šol, do krajujih šolskih svetov, do različnih denarnih zavodov in zasebnikov, sploh do vseh krogov in poedincev, ki jim je mar prospeh slovenskega šolstva, prve in najvažnejše podlage narodnega blagostanja in narodne omike, z nujno prošnjo, da bi pristopili društvu in pospeševali na vsaki mogoči način njega prospevanje. Čim več društvenikov, tem več smemo od društva pričakovati in zahtevati. Osobito zahteva stanovska čast, in pričakujemo

zanesljivo, da ne bo nedostajalo imena nobenega slovenskega učitelja v listini društvenikov Slovenske šolske matice. Začasni odbor je smatral za svojo dolžnost, sestaviti na podlagi § 1. društvenih pravil načrt društvenemu delovanju, ki ga hoče predložiti prvemu občnemu zboru v odobrenje. Po tem načrtu se bodo priredila kar prvo leto pedagoška predavanja v različnih središčih slovenskih pokrajin. Glavna naloga društvenega odbora pa bode pospeševanje pedagoške književnosti. V ta namen stopi v zvezo že sedaj s priznanimi pedagoškimi pisatelji in jih pridobiva ter jih je deloma že pridobil k sodelovanju.

Pedagoškemu letopisu, ki ga ima društvo vsako leto izdati, se je določila ta-le razvrstitev: I. Najnovejše pedagoško slovstvo s posebnim ozirom na slovensko in slovansko sploh in sicer: a) zgodovina pedagogike, občna pedagogika in pomožne vede; b) veronauk; c) slovenski jezikovni pouk; č) nemški pouk kot deželni jezik; d) francoski, angleški in italijanski jezik; e) latinščina in grščina; f) knjižnica za mladino; g) matematika in računstvo; h) prirodopis; i) prirodoslovje; k) zemljepis; l) zgodovina; m) nazorni nauk, n) petje; o) telovadba; p) risanje; r) stavbeni načrti za ljudske šole. II. Razprave o imenitnejših dnevniških vprašanjih pedagoških. III. Statistika in zgodovina slovenskih šol. IV. Teme in teze konferenčnih in drugih referatov.

Na ta način nam bo podajal natančno sliko slovenskega šolstva, kako se je razvijalo in razvilo preteklo leto in bo ob enem učitelju kajipot pri njegovem nadaljnjem izobraževanju, svetujoč mu, kaj naj vzame v roke, če se hoče o katerem novejšem pedagoškem vprašanju natančneje poučiti. Nadalje hoče odbor skrbeti, da se spiše in sčasoma izda »didaktika«, obsegajoča »občno ukoslovje« in »specialno metodiko« vseh učnih predmetov.

Silno potrebna nam je knjiga realij. Vsak učitelj ve iz lastne izkušnje, koliko težave ima, kadar se pripravlja za realni pouk, ko mora izvečjega segati po neslovenskih, ki se na naše razmere ozirajo le toliko, v kolikor se iste strinjajo s tujimi.

Tudi za didaktiko in za knjigo realij se nadejamo pridobiti priznanih pisateljev.

Nič manj ne potrebujemo komentara k čitankam. Koliko truda in časa mora vsaki dan učitelj žrtvovati, ko se pripravlja na obravnavanje beril, in na zadnje mu k temu nedostaje pripomočkov. Kdor hoče po sedanjem stanu metodike izkoriščati etične, estetične in jezikovne zaklade, ki tiče v dobrih berilih, ne shaja brez temeljitega komentara; to ve vsakdo, ki je izdelaval dovršene učne slike za obravnavanje

beril. Pri vsem tem si pameten učitelj lahko varuje svojo samostalnost. Izdavanje takšnih komentarov spada torej v prvi vrsti v načrt »Slov. šolske Maticе«.

»Slovenska šolska Matica« hoče skrbeti, da dobimo občno pedagogiko (pedagoško dušeslovje, logiko, vzgojeslovje itd.), da začnemo zbirati snov za slovensko zgodovino pedagogike, da se nam oceni pedagoško delovanje naših domačih pedagoških pisateljev (Slomšek, Rudmaš, Močnik i. dr.) itd.

Načrt je obširen, dela obilo in delavci se bodo našli. Od slovenskega učiteljstva in od gmotne podpore je odvisno, kako bomo napredovali.

Da se more sklicati prvi občni zbor in da more odbor občnemu zboru predlagati proračun za prvo triletje, je potrebno, da prej ko prej ve, koliko društvenikov sme pričakovati. Zatorej s tem-le vabi k pristopu in prosi, da se s prijavo pristopa obenem pošlje letnina za leto 1901. (4 K) pod naslovom: Gospod Andrej Seneković, c. kr. ravnatelj v Ljubljani.

Začasni odbor „Slov. šolske Maticе“.

Italijanska kraljica Jelena izda v bližnji prihodnosti vse svoje pesmi. Največ je spevala seveda srbskih pesmi, a tudi nekaj francoskih, ruskih, italijanskih in nemških. Osebe, ki so čitale te pesmi, kajti mnogo jih je že tiskanih, pravijo, da se kraljičine pesmi odlikujejo po bogatem čustvovanju, sijajni obliki in po globokih mislih.

Slavna uredništva slov. listov, ki ponatiskujejo iz »Slovenke«, prosimo, naj v prihodnje blagohotno navedejo vir. Če nas je že doletela usoda, da nobeden list na Slovenskem ne sme priobčevati »Slovenkine« vsebine, da-si delajo to prav radi, kedar se gre za tuja, dostikrat židovska podjetja dvomljive vrednosti, — toliko obzirnosti pa mislimo da smemo pričakovati od slavnih uredništev, da v slučaju, če najdejo v našem listu kaj dobrega, kar se jim zdi vredno ponatisniti, vsaj svojim čitateljem ne zamolčijo, kje so našli dotično drobtinico.

R a z n o.

»Narodni dom« v Trstu. Pravila društva »Narodni dom« v Trstu so potrjena ter smemo pričakovati, da vdobimo v doglednem času zbirališče in zavetišče, kjer se nas ne bo psovalo s »ščavi«, če se poslužujemo svoje mile slovenščine. »Slovenka« si šteje v dolžnost, opozoriti svoje cenjene čitateljice na važnost »narodnega doma« v Trstu, na važnost, ki ni omejena le na Trst in okolico, nego se razteza na vse Slovenstvo in Slovanstvo. »Narodni dom« v Trstu bodi važna etapa v boju za naše svete pravice v tej zemlji, prva trdnjava, iz katere hočemo izvojevati Trstu tisti značaj, ki mu gre po zgodovini in naravi, značaj slovanskega mesta. To ni izrodek razgrete domišljije, ne! Trst more in mora biti slovansko mesto! Tam, kjer zdaj vlada židovsko-irredentska nemoralna, mora zavladati slovanska pravičnost. Kjer zdaj ni prostora za slovenskega delavca-domačina, ako se ne odpove najdražjemu, kar mu je zapustila mati, svoji narodnosti, svojemu jeziku, tam mora dobiti zaslužka Slovenec in Slovan. Kjer se zdaj od bogatega dobička v trgovini nabirajo prispevki za politične svrhe zloglasne italijanske r a z n a r o d o v a l n e »lege nazionale« tam se mora s časom odpreti neusahljiv vir prispevkom za naša kulturna društva: za družbo sv. Cirila in Metoda, za zavod sv. Nikolaja, za Matico slovensko itd.

Slovenke širom slovenske domovine, pomagajte nam zgraditi »Narodni dom« v Trstu! Dar, ki ga založite v ta namen, donasal bo bogate obresti, če ne vam, pa vašim potomcem! »Narodni dom« v Trstu bodi vseslovenski, vseslovenski dom, zavetišče vsem, ki pridejo prebivat ob Adrijo, trden branik proti italijanskemu poplavu na eni, proti »nemškemu mostu do Adrije« na drugi strani!

Kdor le more, naj postane deležnik »narodnega doma« v Trstu; delež po 200 kron, ki se mu bode obrestoval po 3% in svojedobno amortiziral, lahko vplača v štirih enakih obrokih. Društveniki plačajo pa le po 24, 12 ali 6 kron na leto ter imajo za to volilno pravico in pravico glasovanja na občnih zborih. Kdor ne more zmagati plačevanja prve vrste (24 K), naj pristopi k drugi ali tretji vrsti. Ustanovniki darujejo naenkrat najmanj 200 kron. Sicer pa darovom niso stavljene nobene meje.

Rodoljubke! Rodoljubi! Na branik za Slovenstvo ob Adriji! Za vsak še tako neznamenat prispevek bo Vam hvaležen celokupni slovenski narod.

Mednarodni kongres o položaju in pravicah žen v Parizu. Na drugih mestih bavimo se že nekoliko s predmeti, ki so bili na dnevnem redu tega velepomembnega kongresa (boj proti prostituciji, feminizem na Ruskem). Bodi nam dovoljeno, da še tukaj v glavnih potezah očrtamo tok razprav.

I.

Predsednica, ga. Marija Pognou je otvorila kongres z nagovorom, v katerem je podala zgodovinski pregled dosedanjih praktičnih uspehov ženskega gibanja.

Iz tega govora, na temelju katerega so se vršile nadaljne razprave, beležimo sledeče podatke:

Prvi mednarodni kongres za pravice žen je bil leta 1878. v Parizu; organiziral ga je častni predsednik letošnjega kongresa, Leon Richer, in že pokojna Marija Deraismes, ki si je stekla za ženski pokret na Francoskem nevenljivih zaslug. Ista dvojica je osnovala tudi drugi kongres leta 1889., ki je pridobil feminizmu mnogo novih pristašic in pristašev, med njimi predsednico letošnjega kongresa, go. Marijo Pognou. Leta 1892. se je vršil tretji mednarodni kongres. Inicijativa je trokrat izvirala od ge. Pontonié-Pierre, tajnice »ženske solidarnosti«. Ta kongres se je prvič nazival »feminističnim«; od te dobe se je beseda »feminizem« udomačila na Francoskem. Leta 1896. je bil predzadnji mednarodni kongres v Parizu; organizirali sta ga »liga za prava žen« in »ženska solidarnost«. Ta shod je bil velike važnosti za propagando ter je vzbujal v občinstvu in v novinarstvu mnogo zanimanja; od te dobe se je v književnosti, v javnem menenju in v novinah marsikaj spreobrnilo ženskemu gibanju v prilog. Med novimi prijateljicami, ki jih je pridobil feminizmu ta kongres, nahajamo gospo Marijeto Durand, ki je kmalu potem ustanovila »Frondo«, prvi dnevnik, ki ga vodijo, upravljajo, urejujejo in tiskajo izključno ženske.

Tudi v javnosti, pred vsem v zakonodajstvu, so se pokazali kmalu lepi vidni uspehi. Francoski zakonodajalci so dovolili ženam sledeče: Ženske je pripustiti kot priče v civilnih porokah; iste imajo volilno pravo na trgovinskih sodiščih; pripuščajo se jih v upravne svete za javno podpiranje ubožcev, v akademijo lepih umetnosti; iste imajo aktivno in pasivno volilno pravico v višji svet za delo.

Francozka komora pa je sprejela in poslala senatu v potrjenje še naslednje zakonske načrte: Zakon Goviaud, ki dovoljuje ženi, da sme dvigniti svoj zaslužek na delu brez dovoljenja moža; zakon, ki dovoljuje odvetnicam, da smejo nastopati kot braniteljice v kazenskih stvareh, in takozvano »loi de sièges« (zakon o stolih), ki nalaga trgovcem, da nabavijo svojim uslužbenkam sedeže, na katerih si zamorejo od časa do časa odpočiti.

Vse gradivo za razprave na kongresu je bilo razdeljeno v tri velike oddelke; prvi je obsegal vprašanja gospodarskega, npravstvenega in socialnega značaja, drugi vprašanje o vzgoji, tretji zakonodajstvo in državljanske pravice žen.

V prvi sekciji je poročala gica Bonneval ter obdelovala vprašanje, zakaj je plača za žensko delo tako nizka. Prvi vzrok je iskati v splošnem predsodku, da ima ženska manj potreb nego moški, drugi v konkurenci, ki jo delajo ženskemu delu n. pr. ječe, tretji in najvažnejši v osamljenosti delavk. Ker ni dovoljne organizacije, zato so ženske tako slabe v boju za obstanek. Za to treba pred vsem ustanovljati skupine, sindikate, društva v vzajemno pomoč. Le kedar bodo žene spoznale važnost organizacije, smejo se nadejati, da pride tudi zanje doba enakosti in pravičnosti. Rezolucije, ki jih je predlagal odsek, se nanašajo na plačo, na dobo dela in na zdravstvene razmere. Najvažnejši odstavek iz teh rezolucij se glasi: Ker temelji načelo »za enako delo enako plačilo« na strogi pravičnosti, naj bi dajale uprave javnih zavodov, dežele in države zasebnim podjetnikom lep vzgled s tem, da bi dajale svojim možkim in ženskim uslužbencem enako plačo.

Druga želja, ki jo izražajo rezolucije odseka, gre za tem, da je odpraviti vse izjemne zakone, ki urejujejo žensko delo. O tem se je vnela živahna debata ter je bilo opaziti tri struje: slišali so se glasovi, da so izjemni zakoni za žene potrebni; drugi so zahtevali popolno enakost med možem in ženo brez vsake izjemne odredbe; tretji hočejo izjemne zakone v varstvo obeh spolov. Ga. Durand je naglašala, da bi bila izjemnim zakonom naravna posledica ta, da se zniža plača za žensko delo; prvo načelo feminizma da je: upirati se proti vsakemu izjemnemu zakonu. Ga. dr. Edwards Pilliet je zahtevala varstvo delavkam za časa nosečnosti in dojenja. Rezolucija je bila sprejeta v obliki, kakor jo je predlagal odsek.

Ga. Avril de Sainte-Croix je poročala obširno in temeljito o prostituciji na Francoskem. Nekatere podatke iz tega krasnega poročila je uporabil naš sotrudnik na drugem mestu. Naj navedemo tukaj le še nekoliko važnih odstavkov:

Reglementiranje (državno urejevanje) prostitucije s svojimi ječami in zapori v bolnišnicah, postavlja najrevnejše in najbednejše med ženskami izven zakonov ter je zadnji trdni obroč v dolgi verigi, ki veže »moderno Evo« s suženstvom starega veka. — Govornica je kritizirala način, kako se izvršujejo stroge policijske naredbe, češ, da se iste ne izvršujejo le po dvojni morali, nego da se jih uporablja tudi v različnih slučajih različno. Policist zasleduje bedno »pierreuso«, ki si išče na cesti sredstev, da si potolaži glad ali plača sobico, dočim gre z največjim spoštovanjem mimo palače hetére v velikem slogu. Z ravnodušjem, da celo z nekako očetovsko brižnostjo gleda policija škandale, ki se godijo v hišah, v katerih rabijo v zadovoljitev »izbranih odjemnikov« nedoletna dekleta ali celo — deco.

II.

V nadaljnih razpravah je bil posebno zanimiv del, ki se je bavil z vzgojo. Kongres se je moral seveda omejiti le na načelne izjave glede metode in načrta. Gospica Harlor, ki je poročala v tem oddelku, je določila pred vsem, kaj je integralni pouk; to je namreč sistem, ki si stavi nalogo, da razvije in oživi tvori v vseh pojedincih obeh spolov na isti način vse individualne zmožnosti. S to točko je opovržena tudi obdolžitev, ki jo je slišati mnogokrat iz ust nasprotnikov ženskega gibanja, da hoče feminizem iz ženske napraviti bitje, podobno možu; kajti če hočemo uveljaviti zmožnosti vseh, stremimo po razvoji žene v smislu ženske narave, ne pa v smislu možke.

Načrt vzgoje in pouka bi moral temeljiti na enciklopedistiški podlagi, in sicer tako, da se vsakemu pojedincu ponudi kompleks znanja, ki je med seboj v ozki in naravni zvezi.

Za prvo otroško dobo naj veljajo pripravljalne prvine pouka; zlasti važna pa je za to stopinjo telesna vzgoja, na drugi stopinji, od 7—15 let, naj se polagoma in stopnjevalno razvijajo občni nauki; v tretji dobi naj se nadaljuje občni pouk, kateremu naj se pridružijo specialne študije po nadarjenosti in nagnenju.

Tudi poročilo gospe Deber, ki se je prečitalo v kongresu, se poteguje za integralni pouk ter utemeljuje to zahtevo z dejstvom, da načeloma ni možno dokazati intelektualne razlike med možem in ženo. Isto poročilo govori o tem, kako potrebno bi bilo, da bi se vse matere poučevale v racionalni higijeni otrok. Neko drugo poročilo, skupno delo »prijatelj znanosti«, govori o dosedanjem zanemarjanju fizične vzgoje pri ženskah. Gospa Chitova zahteva, da bi načrt pouka za ženske obsegal tudi potrebne pojme o pravu in o zakonih. Iz poročil gospe Lajoye in gospe Mauriceau izhaja, da so se tudi na Francoskem začeli zanimati za pouk žen v poljedelstvu. Gospa Martial se je zavzemala za estetiko v šoli. Zahtevala je, naj bi se podajalo najzlahtnejšemu in najvišjemu nagnenju človeške duše hrano s tem, da bi se v mladini obeh spolov vzbujalo pojem o lepem in ljubezen do istega ter veselje in stremljenje po popolnosti v vsem, kar delamo, kar smo in predočujemo, ter da bi se ves pouk na vseh stopinjah, za oba spola, da celo v kaznilnicah, oziral na to zahtevo.

Gospa Leopold Lacour je utemeljevala predlog odseka, da se ima v vseh deželah, kjer se mladina poučuje ločeno po spolih, uvesti skupni pouk. Poročevalka je opozarjala na čudno okolnost, da skupni pouk pobijajo baš v Ameriki in na Angležkem najbolj, torej v deželah, kjer je občevanje med mladino obeh spolov nenavadno olajšano in kjer ima feminizem najmanj nasprotnikov. Za Anglijo pride v tem oziru takoj na vrsto Nemčija. Švica je, kakor v marsičem drugem, napredna tudi v tem ter nahajamo povsod, razven v katoliških kantonih, skupni pouk. Na Francoskem je 20.000 mešovityh ljudskih šol, kajti zakon dovoljuje take šole občinam, ki nimajo nad 500 prebivalcev.

Kongres se je obvestil pri kompetentnih činiteljih vseh omikanih narodov, ter je po vestnem preiskovanju dospel do prepričanja, da bi le skupni pouk na vseh stopinjah, od ljudske šole do vseučilišča, nas mogel dovesti do jednotnega prava in jednotne morale, po katerima stremijo vsi veliki duhovi.

Proti zahtevi po skupnem pouku je ugovarjal znan učenjak, pedagog Lovnacki. Isti bi dovolil skupni pouk v otroški dobi in za časa višjih študij, zametuje ga pa za prehodno dobo, za čas takozvane »nehvaležne starosti«. V tej dobi telesnega in duševnega razvijanja se vzbujajo čuti, razvija se v človeku seksualna oseba, in moralni značaj mora pretrpeti v tem času hudo krizo. To nezavedno oglašanje narave je združeno s skušnjavami, ki človeka premagajo mnogokrat nehoté. Za to da je potrebno, da se o takih razmerah opazuje in čuva mladino ter zlasti dekleta obvaruje pred nevarnostmi lastne ignorance in nezavednosti.

Proti temu že znanemu strašilu hinavske družbe je navajal gosp. Lacour, ki je branil referat svoje odsotne soproge, znano dejstvo, da baš lo eni pouk provzroča nevarnosti in da je baš v njem iskati vzrokov vsem tozadevnim nesrečam. Ako se vsled občevanja med dijaki in dijakinjami pripete kake neumestnosti, je na tem krivo to, da se je naš rod že stoletja vzgajalo v ideji ločenosti obeh spolov; prepovedani sad je, kakor znano, najslajši; tista ločenost poraja galanterijo, a pod zlato zunanjostjo iste se skriva zaničevanje do žene. Baš skupni pouk bi dovel moža do tega, da bi zamenil to dvoumno in nevarno galanterijo z resničnim spoštovanjem do mladega dekleta, kakor tako spoštovanje deklet zasluži in zahteva. V ločenem pouku se zrcali ločenost in nejednakost spolov; isti nam predočuje človeštvo, ki je od otroške dobe raztrgano na dva dela; ločeni pouk zanika misel bratimstva, isti pomenja nesolidarnost ter večni boj med spoloma. Skupni pouk pa pomenja koncem koncev pretvoritev družine po načelih svobode, enakosti in resničnega bratimstva.

III.

Tretji in zadnji oddelek mednarodnega ženskega kongresa je smatrati za najvažnejši, kajti isti se ne suče okolo koristi posameznih razredov ali posameznih dob starosti, nego obsega koristi vseh ženskih. Naloga tega odseka je bila, da zahteva za žensko kot pravo, ne kot miloščino, orožje, brez katerega je boj naše dobe nemogoč, orožje v neznatni obliki glasovnice. Poročevalec tega odseka je bil francoski poslanec Viviani, kateremu se imajo francoske žene zahvaliti skoro za vse reforme, ki so se izvršile njim v prilog tekom zadnjih let. V govoru, ki je bil sijajen po obliki in po vsebini, je primerjal današnji zakon z zakonom prihodnjih dni, ki bi obsegal vse vrline. zbrane v tej ustanovi tekom vekov, ne da bi obdržal ostanke starega trinoštva. Zakon bodi svobodna združitev z enakimi pravicami za oba soproga. Govornik pa izrecno razločuje s v o b o d n o z d r u ž i t e v, t. j. legalni zakon, sklenjen pod novimi, pravičnejšimi pogoji, od s v o b o d n e l j u b e z n i (le association libre — l'union libre). Kakor znano, se je na temelju resničnih izkušenj zadnji čas spremenilo tudi v naprednih pristašicah svobodne ljubezni menenje o isti. Skoro vse je torej pritrjevalo govorniku, ko je preciziral svoj nazor o tem važnem vprašanju tako-le:

Ako mislimo na svobodno ljubezen, z očmi uprtimi na daljno obal, na družbo, ki pride za nami, na dobo, ko bo enakopravna žena obstajala po lastni moči, in če rečemo, da bo tedaj izbiranje soproga in soproge docela svobodno, o, potem se popolnoma strinjam s tem pojmom.

Ako pa hoče kdo navadni pojem svobodne ljubezni uporabiti v naši dobi, moram mu reči, da bi za ženo ne bila mogoča hujša in osodepolnejša prevara! Ne smemo imeti v mislih maloštevitnih idealnih zvez, ki obstajajo le vsled dane besede, niti privilegirancev čulstvomovanja, soprogov, ki so se postarali drug poleg drugega, a se vkljub temu vedno ljubijo z mladeniško ljubeznijo; ne smemo misliti niti na bogate žene, za katere svobodna ljubezen ni istovetna z gmočnim rizikom, marveč misliti nam je na revni sloj, na ženske brez denarja, brez ognjišča, brez varstva!

In za te ženske je svobodna ljubezen le zanjka! V taki zvezi žrtvuje žena svojo mladost kot krasen plen možki pohotnosti, da pade potem na stopinjo služkinje, katero sme mož odpoditi in ponižati, kedar mu drago!

V nadaljnjem govoru o pravicah žene v zakonu se je Viviani pred vsem upiral proti načelu, po katerem bi naj bila prava odvisna od ekonomske moči, kakor se jih je poprej delalo odvisna od jakosti mišic, katero načelo seveda na tej podlagi odreka ženskam vsako pravo. Ako je začetkom tega veka še morda mož vzdrževal družino, v kolikih slučajih pa prispeva že danes zaslužek soproge k proračunu družine! Danes je v Evropi — glasom statistike — devet milijonov delujočih in služočih ženskih. Ako prištejemo temu številu še vse one žene, ki so prinesle v zakon doto, in vse, ki pomnožujejo s svojo marljivostjo in varčnostjo v krogu družine zaslužek moža, mora se nam zdeti največja krivica, če se smatra ženo v zakonu za brezpravno.

A tudi revolucionaren preobrat v državljskem zakoniku v prid ženam bi istim ne koristil ničesar, ako se jim istodobno s podelitvijo volilne pravice ne zagotovijo možnosti, da si ohranijo in vzdržijo pridobljene pravice.

Argument, ki odreka ženam volilno pravico, ker ne opravljajo vojaške službe, je govornik pobijal z dejstvom, da je materinstvo vsaj socialno enake vrednosti z vojaščino. Na Francoskem so bili še pred kratkim duhovniki, ker izvršujejo božjo misijo, oproščeni vojaške službe (drugod so še sedaj oproščeni); isto velja glede učiteljev, profesorjev itd. vsaj deloma. S toliko večjo pravico se sme zahtevati to osvoboditev za žene, katerim je narava poverila vzvišeno poslanstvo materinstva.

Proti drugemu glavnemu argumentu zoper volilno pravico žen, da bi iste bile kot volilke v kolu reakcionarjev, je govornik naglašal, da bi delavna propaganda imela pri ženskih isti uspeh kakor pri možkih: tekmovanje in vojno menenje, v katerih korenini vsak duševni napredek.

Kedar predstavljamo življenje moža kot polno odgovornosti in skrbi, pozabljam navadno pristaviti, da ga za vse to bogato odškoduje — svoboda.

Viviani je torej zahteval za dobo, dokler se ne postavi žena gmotno na isto višino z možem, zakon na pravični podlagi, v katerem bi žena s svojimi otroci nahajala varstva, kakor v kaki trdnjavi. Prihodnji govornik, Le Foyer, pa se je postavil na docela anarhistično, absurdno stališče ter zahteval za oba zakonska neomejeno svobodo glede občevanja s tretjimi osebami.

Po daljši debati je kongres sprejel več predlogov, ki se tičejo sprememb francoskega državljskega zakonika, zlasti spremembe § 2. členu 324 kaz. zak., ki dovoljuje možu, da umori soprogo in sokrivca, ako jih je zasačil v svoji hiši na nezvestobi,

Zadnji predlog mnogovrstnega vsporeda so formulirali tako-le:

Tožbe zaradi očetovstva naj bodo dovoljene ter naj se dotične razprave vodijo tajno, z izključenjem javnosti.

Kakor znano namreč francoski zakon nezakonskim materam ne dovoljuje iskati očeta. Proti gornjemu predlogu se je slišalo zopet več ugovorov, zlasti tudi od strani predsednice same. Reklo se je, da prepoveduje ženi »dostojanstvo«, da bi tekala za očetom svojega otroka ter na sodišču razobešala tajnosti svoje ljubezni. Te ugovore je pobijal že imenovani poslanec Viviani, kar mu ni bilo težko, kajti mati pač ne more izgubiti svojega dostojanstva, ako se poteguje za koristi svojega otroka. Predlog odseka je bil sprejet, a istodobno tudi predlog predsednice Marije Pognou, da je osnovati v vseh omikanih državah materinsko blagajno, iz katere je podpirati vsako mater, bodi zakonsko, bodi nezakonsko, ki ima potrebo. Končna želja, ki jo je izrazil kongres soglasno, se glasi: »Vse državljske politične in civilne pravice naj bodo jednake za oba spola!«

Po »Dokumente der Frauen«.

K poglavju: boj proti prostituciji. O letošnjem upisovanju se je na dunajskem vseučilišču delil med slušatelje poziv, s katerim se dijaštvo svari pred nevarnostmi prostitucije. Ta poziv je podpisalo mnogo vseučilišnih profesorjev. Isti se glasi mej drugim tako-le: »Z vsakim letom spoznavamo bolj in bolj, da pomenja rastoče širjenje spolnih bolezni resno nevarnost za vse ljudstvo. Ne le da se grozno množi število okužeb, tudi posledice teh bolezni so bolj težke in osodepolne, nego se je moglo misliti pred nekoliko desetletji. Zlasti med dijaštvom je število teh bolezni znatno. Gotovo je to posledica nebrzdanega, vseh vezi oproščenega življenja, ki zamenjuje na vseučilišču odvisnost in silo srednjih šol brez najmanjšega prehodnega stanja. Pametna umerjenost in vzdržljivost v spolnem občevanju pa je lahko mogoča, ne da bi zaradi tega trpel škodo telesni in duševni razvoj rastočega mladega moža.«

Po tem našteva poziv dijaštvu podrobno razne bolezni ter pravi o posledicah: »Mnogovrstni roj takozvanih ženskih bolezni je po pričevanju prvih strokovnjakov pripisati istemu vzroku (prostituciji). Polovico zakonov brez otrok so baje zakrivile take bolezni moža. Vzdržujte se torej kolikor mogoče spolnega občevanja. — Prostitutke so izvečine venerično bolne, bodisi da opravljajo nečistost skrivoma ali javno; zdravniško preiskovanje, kakor se navadno vrši dandanes, ne daje nam niti najmanjšega jamstva proti okuženju... Premagajte vsako izkušnjava!«

Kdo bi z veseljem ne pozdravil take močate inicijative spoštovanih učenjakov! Želeti bi bilo le, da bi našim mladim možem, ki sicer radi »prisegajo« na besede svojih učiteljev, isti bili tudi v tem slučaju avtoritete, katere treba poslušati.

„Zavod sv. Nikolaja“. Pod tem zaglavjem se se nam piše: »Slovenka se je zadnje leto opetovano oglasila v prilog »zavoda sv. Nikolaja«. Posito sed non concessio, da bi ne imela drugih zaslug, — stori-la je za žensko stvar mnogo že s tem. A nisem Vam, gospa urednica, hotela peti slave. To sem rekla le uvodoma, da opravičim in razjasnim, zakaj se obračam baš do Vas s prošnjo, da priobčite nekatere moje nasvete glede omenjenega prepotrebne-ga zavoda.

Vi tožite neprestano, da ima »zavod sv. Nikolaja« vse premalo gmotnih sredstev, da zasebniki in zlasti občine baš v tistih pokrajinah, katerim zavod koristi največ, vse premalo poznavajo njegov vzvišeni namen. Ali bi se temu ne dalo odpomoči? Ali bi se ne dalo »zavodu sv. Nikolaja« privedi znatnejših, rednih podpor? Po mojem menenju: da.

Vsaka občina bi naj stavila v svoj proračun redni izdatek, ki bi ga prispevala vsako leto za zavod. Pa še nekaj drugega.

Sedaj je »zavod sv. Nikolaja« navidezno, naglašam: navidezno, preveč lokalnega pomena; skrbi namreč le za služkinje v Trstu. Ljudje o tem radi pozabljajo, da se tržaške slovenske služkinje pač rekrutirajo iz vseh slovenskih dežel, da je zavod torej v resnici vseslovenskega pomena. Kako bi se dalo stvar urediti, da bi zginil tisti navidezni lokalni pomen ter da bi se pokazal zavod že na prvi pogled to, kar je: vseslovensko žensko društvo?

Ozrimo se na družbo sv. Cirila in Metoda! Kakor je ta pravzaprav tudi le krajevnega pomena, ker skrbi v prvi vrsti za obmejno Slovenstvo, a je pri tem vendar vseslovensko društvo, ki ima povsod po Slovenskem svoje podružnice, tako delajmo tudi mi.

Preosnujmo o prvi priliki pravila društva v smislu, da ostane sedež društva v Trstu, a da se osnujejo po vseh večjih krajih slovenskih dežel podružnice »zavoda sv. Nikolaja!«

S tem seveda nočem reči, da bi naj vse slovenske dežele prispevale le za zavetišče v Trstu. O ne! Saj bi tudi služkinje v Ljubljani, Gorici, v Celovcu, Gradcu itd. krvavo potrebovale domov, kakor že takšen tako blagodejno deluje v Trstu, kjer je seveda nevarnost za dekleta in potreba zavetišča največja.

Okolo takega vseslovenskega društva sv. Nikolaja bi se potem lahko kristalizirala tista organizacija slovenskih žena, ki ste jo nedavno v lepih člankih tako toplo priporočali. Saj je program, ki ga obsegajo že sedanja društvena pravila, obsežen dovolj, da je v njega okvirju mesta vsestranskemu delovanju v blagor slovenskega ženstva. Le poslušajmo, kaj pravi § 2. pravil: Namen: Moralna in materijalna podpora brezposelnim služkinjam, ki obstoji v tem: navajati jih k npravnemu in krepostnemu vedenju; gojiti verski čut; poučevanje o ženskih delih in štedljivosti; teoretično in praktično poučevanje o gospodinjstvu in kuhanju; ustanovitev hranilnega zavoda; ustanovitev lastnega glasila.

Kako lahko bi se n. pr. s takimi zavodi v raznih mestih združile dijaške ali tudi ljudske kuhinje! Kako lahko bi se zlasti v zimskem času osnovali redni tečaji s predavanjem o navedenih predmetih!

Pozor torej, slavni odbor »zavoda sv. Nikolaja«! Proučite moj nasvet, in če soglašate z njim, ukrenite, kakor hitro mogoče, potrebno, da se lokalni »zavod sv. Nikolaja« pretvori v vseslovensko društvo. Posebnega glasila vam ne treba snovati. Prepričana sem, da vam »Slovenka« prepusti prav rada za društvena naznanila nekoliko prostorčka*).

Delavke v c. kr. tobačnih tovarnah. Pod tem naslovom je izišel še v juliju v dunaj. »Dokumente der Frauen« (od Adelhajde Popp) članek, katerega tu v glavnem za »Slovenko« posnemam. Tudi stotine

*) Razume se samo po sebi! Ured. »Slovenke.«

slovenskih delavk si služi tako svoj borni kruhek, zato predpostavljam, da bodo ta razjasnila vsaki inteligentni čitateljici našega lista dobrodošla.

Vsega skupaj je zaposlenih v trideset c. kr. avstrijskih tobačnih tovarnah štiriintrideset tisoč žen in deklet.

Delo traja v 9—9 $\frac{1}{2}$ ur, včasih samo 8 $\frac{1}{2}$, nikdar pa preko 10 ur na dan. Vendar dokazuje veliki odstotek slučajev bolezni jasno, da bi bila država dolžna dobo dnevnega dela še bolj skrciti. Zdravje mladih delavk peša naravnost frapantno. Starost delavk varira od 14—60 let. Po poročilih finančnega ministerstva je bilo razmerje starosti v letu 1898.:

od 14—20 let starih je bilo	7.948 = 21.5 odstotkov
» 21—35 » » » »	16.897 = 45.7 »
» 36—60 » » » »	8.619 = 32.3 »
preko 60 » » » »	427 = 1.1 »

Večina delavk je v najboljši dobi ženski dobi, od 20—35 let. Kasneje brzo opešajo, mnogo jih izstopi iz tovarn, one, ki si ne morejo poiskati lajšega zaslužka, silijo se dalje.

Plača je v 30 tobačnih tovarnah različna. Navadno se ozira na dneve, ki so v dotičnih krajih navadne. Po oficijelni statistiki finančnega ministerstva je srednji zaslužek v Ottakringu na Dunaju 6 gld. 25 kr., v Galiciji, v Monasterzyski, pa — 2 gld. 74 kr. Srednji zaslužek vseh tobačnih tovarn je bil v letu 1898 4 gld. in 33 kr. na teden! Pomisliti pa treba, da so v tem srednjem zaslužku zapopadene tudi plače nadzornic, podjetnic itd. in da je pravi srednji zaslužek še mnogo nižji. Včasih pade plača v posameznih slučajih tudi do celih — 1 gld. 56 kr. na teden.

Hrana delavk je v obče nezadostna. V nekaterih krajih obstoje delavske kuhinje, tako n. pr. v Ottakringu na Dunaju. Delavke, ki ne dobivajo hrane doma v družini, ali ki jim je domov predaleč, dobe v kuhinji tovarne svoj obed, t. j. $\frac{1}{2}$ litra ukuhane juhe, 11 deka mesa s prikuho in 15 deka kruha, to za 11 kr. Seveda se za 11 kr. ne more zahtevati več in boljšega, ali če ta pičli obed zdravemu človeku, ki mora celi dan delati, tudi zadostuje, je drugo vprašanje. Ne sme se pozabiti, da je v tej tovarni zaslužek najboljši in da je to srednja plača; drugod je zaslužek manjši, in obilo delavk služi tudi pod srednjo plačo; a v vseh teh slučajih mora biti hrana še slabja in pičleja.

Delavke ne izgledajo dobro, izvečine so blede in slabokrvne. Slučaji bolezni so jako pogosti:

V letu obolelih slučajev bolezni	doba bolezni
1889 12.457	15.298 285.602 dni
1893 12.895	17.295 348.035 »
1898 14.583	19.895 401.017 »

V podatkih finančnega ministerstva se opozoruje na to, da so v tovarnah le nekatere osebe izpostavljene večjemu menjavanju temperature in da so slučajji zato tako pogosti, ker stanujejo delavke mnogokrat jako daleč in ker nimajo dovoljne obleke, ki bi jih čuvala prehlajenja. To zadnje ni pri tako sijajnem zaslužku nič čudnega!

C. kr. tobačne tovarne imajo svoje bolniške blagajne. Zavarovalna pristojbina je po zaslužku od 8—14 kr. na teden za vsako delavko. Delavke dobé v slučaju bolezni 24—54 kr. na dan. 54 dobé pa le v obeh dunajskih tovarnah. v ostalih 28 tovarnah dobe povsod manj. Zdravnik in zdravila so seveda brezplačna, vendar nimajo delavke niti v zdravnika, niti v zdra-

vila osobitega zaupanja. Večkrat podtikajo zdravniki tudi resni slabosti in boleznim pretvaranje in simulacijo.

Delavke imajo svoj lastni invalidni fond. Država skrbi, da ne treba njenim delavcem stradati v starih letih. Ali kako skrbi! — Ako je kakšna tobačna delavka 15—20 let služila državi, dobi, ako postane nesposobna za delo, »penzijo«, — celih 20 kr. na dan! Za dobo 20—30 let je »penzija« 24 kr., od 30—40 let 32 kr., za dolgih 40 let službe pa nagradi država pridno delavko z lepo penzijo od — 40 kr. avstrijske veljave na dan!

Delavke same vplačujejo v podporni fond po 1—6 kr. na teden.

Država dobiva po produktivnem delu svojih 34.000 delavk 65 milijonov goldinarjev na leto!!

Da i razmerje med uradništvom in delavkami ni povsod in vselej uzorno, je tudi jedna izmed mnogih mizerij, katerim so tobačne delavke v tako obilnej meri izpostavljene.

* * *

O razmerah tobačnih delavk specijalno pri nas v Ljubljani govorila sem že jedenkrat v »Slovenki«. Takrat se je govorilo in pisalo tudi o nekaki veliki organizaciji slovenskega ženstva, v kateri bi se združili vsi stanovi in sloji. Ali stvar je utihnila, — zakaj, to povem na drugem mestu.

Zofka Kveder.

Ženski lekarji v Rusiji. Nekoliko let je dovoljeno ženskam na Ruskem delo v lekarnah in polaganje skušenj za lekarske pomočnice in provizorke. Sedaj je v Rusiji 400 farmacevtk, ki so dovršile gimnazij ali institut ter farmacevtski tečaj in položile skušnje. Ker pa na Ruskem ni posebne apotekarske šole za ženske, sklenila je magisterka farmacije Ljenjevska, ki je v Petrogradu odprla prvo žensko lekarno, da otvori poleg apoteke tudi šolo za ženske; to lekarniško šolo bo vzdrževala z dohodki svoje apoteke.

»Trg. glasnik, Belgrad«.

Za farmacevtke. Da se je avstrijska učna uprava začela prav resno pečati z ženskim vprašanjem, priča odlok ministerstva za uk in bogočastje z dne 9. oktobra 1900, št. 28.432, s katerim se ženstvu odpre nov poklic. Ta odlok se glasi v doslovnem prevodu tako:

»Odl. min. za uk in bogoč. z dne 9. oktobra 1900. št. 28432 na vse c. kr. deželne šolske urade — glede pripuščenja ženskih k izvenrednim izpitom na gimnazijah in realkah za vstop v farmacevtične študije:

Po § 3. odloka ministerskega predsednika kot voditelja ministerstva za notranje zadeve kakor tudi ministra za uk in bogočastje z dne 3. septembra 1900. (min. odl. list št. 50) je za vsprejem v farmacevtični poklic ženskim glede njih izobrazbe potrebno sledeče: ali

1. dokazati, da je prosilka prvih šest razredov kake javne tuzemske gimnazije ali realke kot privatistinja dovršila z vspehom; pa tudi študijam, do vršenim na kakem sličnem inozemskem zavodu more minister za uk in bogoč. v dogovoru z ministrom za notranje zadeve pripoznati veljavnost; — ali
2. vspešno prestati izpit v obsegu zahtev za prvih šest razredov gimnazije ali realke, in sicer na javni tuzemski gimnaziji, oziroma realki, ali inozemski,

kteri prisodi minister za uk in bogočastje v dogovoru z ministrom za notranje zadeve veljavnost.

Če se prinesejo v obeh teh slučajih spričevala iz realke, mora se izkazati tudi z vspehom prebita skušnja iz latinskega jezika v obsegu zahtev za prvih šest gimnazijskih razredov. —

Glede takih izvenrednih skušenj veljaj v sorazmerju s pravili za možke oglasnike, in če glede realk deželni zakoni ne predpisujejo kaj drugega, sledeče:

1. kandidatnje, ki se za vstop v farmaceut. študije hočejo podvreči skušnji v obsegu zahtev za prvih šest razredov gimnazije ali realke, morajo 16. leto ali že imeti za seboj ali je končati v onem letu, v katerem delajo skušnjo, ter prositi pri ministerstvu za uk in bogoč. za pripustitev k navedeni skušnji in določitev gimnazije, oz. realke, v ta namen.

V teh postavno kolekovanih prošnjah, ki se vpošljejo potom deželnega šolskega urada, se mora izkazati z veljavnimi spričevali starost, verospoznanje in bivališče prosilke, potem imen in stan očetov ali varuhov, in nadalje pojasniti, kako in v katerem času se je kandidatinja pripravila za ta izpit.

2. Ministerstvo za uk in bogočastje reši po zaslisanju deželnega šolskega urada prošnjo in določi zavod, na katerem se ima vršiti izpit. Brez posebnega naloga nima nobena gimnazija, oz. realka, pravice, imeti izpite te vrste. Izpiti, ki so se vršili brez posebnega pooblastila, ne veljajo in ne pomenijo nič.

3. O odločitvi se po dež. šolskem uradu obvesti dotična gimnazija, oz. realka, ter se pooblasti, da prosilki dá glede izida izpita spričevalo, v katerem se mora navesti dotični odlok ministerstva za uk in bogoč. ter posebni namen izpita.

4. Za ta izpit se mora plačati naprej taksa 24 kron. Inozemska spričevala o prebitju takih izpitov se overijo le izjemno v posebno ozira vrednih slučajih.

Glede na dopolnilni izpit iz latinščine v obsegu zahtev za prvih šest gimnaz. razredov veljajo tu uradne določbe za realčne učence z dne 31. maja 1890. št. 9524 tudi za navedene kandidatnje s pristavkom, da tudi spričevalo o vspešnem prebitju izvenredne skušnje zgoraj navedene vrste utemeljuje*) pripustitev k tej popolnilni skušnji.

Priobčil I. T.

Steznik v šoli. Naučno ministerstvo na Saksonskem je učenkam javnih učnih zavodov prepovedalo nositi steznik (korzet) ter predpisalo taljo, podobno bluzi, v kateri se je moči gibati, ki pa ne ovira rasti.

Doktorica filozofije. G. ca Cecilija Bandel je prošli mesec na Dunaju položila izpit za doktorja filozofije in tri dni pozneje strogi izpit za profesorja srednjih šol, iz matematike, fizike in nemščine. To je prvi tak slučaj v Avstriji.

Elizabetin dom za deco odprli so prošli mesec v ogerski vasi Ersu pri Budimpešti, in sicer v spomin tragične smrti naše cesarice-kraljice. Na pročelju doma je čitati cesaričine besede; »Vzgajaj otroka za delo, pa bo isti srečen in zdrav«.

Častna doktorica filozofije. Dunajske filozofske fakulta je prošli mesec imenovala go. Marijo Ebner-

*) V tem slučaju ni treba posebne prošnje. Op. poročevalca.

Eschenbach za njene zasluge na književnem polju častno doktorico filozofije.

Žensko društvo v Belgradu proslavilo je dne 11. t. m. 25-letnico svojega plodonosnega delovanja. Kratko zgodovino tega velepomembnega društva prinašamo na drugem mestu. Bodi nam dovoljeno, da izrazimo vrlim sestram Srbkinjam na tem mestu svoje najsrčneje čestitke z željo, da bi njih veličastni vzgled blagodejno uplival tudi na Slovenke!

Na budimpeštanskem vseučilišču je letos upisanih 15 slušateljic na medicinskem oddelku, med njimi ena Srbkinja-Novosadčanka. Na filozofskem oddelku je upisanih okoli 30 slušateljic, med katerimi je zopet ena Srbkinja iz Vršca.

Žensko učiteljsiše v Belgradu. Pred tremi leti so odpravili učiteljski tečaj na »Višji ženski šoli« v Belgradu, ker se je bilo nabralo preveč učiteljic, katerih ni bilo mogoče namestiti. No, sedaj je začelo pomanjkati ženskih učiteljskih moči, in minister prosvete je odprl to jesen v Belgradu posebno »Žensko učiteljsko šolo«. V prvi razred je vstopilo 30 učenk.

Ženska na trgovskih šolah v Rusiji. V sami Moskvi je sedemnajst trgovskih šol, ki imajo skupaj okoli 6000 učencev in učenk. Letos, je v te šole vstopilo na novo 700 učencev in 300 učenk. Te šole trajajo po dve leti, a uči se v njih: algebro, geometrijo, književnost, zemljepis, občno zgodovino, poznavanje blaga (blagoznanstvo), fiziko, kemijo, prirodopis, narodno gospodarstvo in trgovinske zakone. S šolami so združene pripravljavnice za take, ki nimajo dovolj šolske izobrazbe, da bi lahko kar vstopili na trgov. tečaje.

Odprt grob. Dne 18. t. m. je umrla v deželni bolnišnici v Ljubljani gospica Zinka Grum, c. kr. poštna odpraviteljica. Pokojnica je bila zvesta naročnica »Slovenke« ter se je živo zanimala za ženski pokret. Žalostnega srca vsklikamo: Malo jih je neustrašenih naših somišljenic, a še te nam prerano jemlje kruta smrt! Bodi ji blag spomin!

Priloga. Današnji številki smo priložili poziv za prispevke k božičnici, ki jo, kakor druga leta, priskrbi tudi letos ženska podružnica družbe sv. Cirila in Metoda v Trstu svojim izvečine ubožnim gojencem, ki so našli zavetja v šolah in otroških vrtcih imenovane družbe v Trstu. Mi sè svoje strani želimo temu pozivu najlepših vspehov. Potrebe naše velekoristne družbe so zares nepremagljive. Slovenke, imejte usmiljenja z revno dečico slovenskih delavcev v Trstu ter pomagajte po svojih močeh, da jim priredimo vesele božične praznike!

Druga priloga. Opozarjamo na poziv »Zavoda sv. Nikolaja v Trstu«, ki smo ga priložili tej številki, z željo, da bi se, kdor le more, iste u odzval s primernim prispevkom.

25-letnico svojega službovanja je dne 11. t. m. praznoval v Kalugi na Ruskem naš štajerski rojak gospod profesor Štifter (Božidar Tvorcov). Dopršil je pretrogradsko vseučilišče z odliko ter potem nastopil službo na višjih razredih drž. gimnazija v Kalugi kot profesor grškega in latinskega jezika. Gosp. profesor Štifter se je oženil z rusko plemkinjo in njegovi trije otroci: dve hčerki in en sin so letos dovršili srednje šole. Prestali so skušnjo tako vrolo, da je bil vsak izmed njih od carja odlikovan z zlato svetinjo. Gosp. prof. Štifter je, kakor znano slovenski pisatelj in so-trudnik tudi našega lista. Naše najiskrenejše čestitke!

Cenilniki
zastonj
in franko

Šivalnih strojev tovarniška zaloga **Ivana Jax-a**

v Ljubljani

Dunajska cesta št. 13.

priporoča svoje pripoznano najboljšo
šivalne stroje
za domačo porabo in obrtniške potrebe.

**Odlikovan fotografski
• • • atelier • • • A. Jerkič**
v GORICI

Gosposka ulica št. 7.

edini zalagatelj c. kr. drž. uradniške zveze za Goriško,
sprejema vsa v fotografsko stroko spadajoča dela.

Novi, velikomestno urejeni ateljer odgovarja
vsem modernih zahtevam te stroke.

Razglednice, lepše kakor vse dosedanje 20—25 gld. tisoč.

Na zahtevo se pride fotografovat dotični kraj.

Jaz Ana Csillag

s svojimi 185 centimetrov
dolgimi Loreley-lasmi do-
bila sem jih vsled 14-me-
sečne uporabe svoje samo-
iznajdene pomade. To so
najslovišče avtoritete pri-
znale za jedino sredstvo,
ki ne provzroča izpadanja
las, povpešuje rast istih,
poživlja lasnik povpešuje
pri gospodih polno močno
rast brk ter daje že po
kratki uporabi lasem na
glavi kakor tudi brkam
naraven lesk ter polnost
in ohrani te pred zgod-
njim osivljenjem do naj-
višje starosti.

Cena lončka 1 gld.,
2 gld., 3 gld., 5 gld.

Posiljam po pošti
vsak dan, ako se
znesek naprej pošlje
ali pa s poštnim po-
vzetjem povsem
svetu iz tovarne,
kamor naj se poš-
ljajo vsa naročila.

Ana Csillag

Dunaj I., Seilergasse 5.

Baron Ivica

Krasna povest znamenitega hrvatskega
pisatelja A. ŠENOVA, se dobi v slo-
venskem prevodu pri našem uredništvu
za 40 stotink, po pošti 46 stotink.

Zaloga in tovarna
pohištva vsake vrste

od
Aleksandra Levi Minzi v Trstu

✱ Piazza Rosario št. 2. (šolsko poslopje). ✱

Bogat izbor: tapetarij, zreal in slik.

Ilustriran cenik gratis in franko.

Cene brez konkurence.

Blago postavi se na brod ali železnico franko

**Ne vkupujte več
izgotovljenega kisa!**

Izgotovljen kis je po največ vsled
dolgotrajnega ležanja pokvarjen ali
pa napravljen iz slabe tvarine ter je
bodisi netečen, bodisi zdravju škodljiv.

Ako hočete imeti doma vedno iz-
vrsten kis, zamorete ga napraviti s
hitro rabljivo kisovno esenco **Vinacet**
s tem, da jo na navaden način pomešate
z vodo. Vdobjiva se vseh prodajalnicah
z jestvinami, delikatesami in v droge-
rijah po 1 krono 1/4 litra in 3 kro-
ne 1 liter. Sviri se pred ponarejanjem
in naj se zahteva izrecno **Vinacet.**
Zastopstvo za Trst in Primorsko:
L. Cogoy v Trstu, ulica Farneto 5.

Cenjena gospodinja!
Ne dajte si vsiljevati drugih izdel-
kov cikorij, ampak zahtevajte
povsod najboljši pridevek k pravej
bobovi kavi, to je cikorija ali: kava
družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani.

Dobiva se povsod.
Glavna zaloga pri **IVANU JEBACINU** v Ljubljani.

SAUNIG & DEKLEVA
GORICA - ulica Municipio 1. - GORICA
(Mehanična delavnica v Nunski ulici št. 16.)

imata v zalogi na dobroti in trpežnosti neprekosljive
šivalne stroje „**PFAFF**“, kakor tudi raznovrstne
druge stroje za šivilje, krojače, čevljarje, sedlarje in
stroje za umetno vezanje (Strickerei); nadalje velik
izbor dvokoles iz prvih avstrijskih in inozemskih to-
varn in sicer od 90 gld. naprej.

Vsaka konkurenca nemogoča!

Se toplo priporočata z odličnim spotovanjem
udana

Saunig & Dekleva.

„Čuvaj se senjske roke“

krasna povest znamenitega hrvatskega
pisatelja Avgust Šenoa, v slov. prevodu.
Cena 35 kr., po pošti 5 kr. več. v našem uredništvu.

Dobi se

v našem uredništvu.